SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
Institut tvůrčí fotografie

ARKADIUSZ GOLA
ÚVOD DO MONOGRAFIE
TEORETICKÁ BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Marcin Lachowicz

Opava 2019

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
Institut tvůrčí fotografie

ARKADIUSZ GOLA
ÚVOD DO MONOGRAFIE
INTRODUCTION TO MONOGRAPHS

TEORETICKÁ BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Marcin Lachowicz

Obor: Tvůrčí fotografie
Vedoucí bakalářské práce: prof. PhDr. Vladimír Birgus
Oponent: doc. Mgr. Jiří Siostrzonek, Ph.D.

Překlad: Michal Zadrobílek

Opava 2019

ABSTRAKT

V této diplomové práci jsem představil životopisný přehled a provedl popis a analýzu vybraného díla Arkadiusze Goly. Vztah mezi autorovou tvorbou a dílem současných dokumentárních fotografů jsem ukázal na širším historickém a kritickém pozadí včetně biografie umělce, významu jeho tvorby v Polsku a jevů významných pro vývoj dokumentu v novém století (vliv Institutu tvůrčí fotografie v Opavě a společenských i politických změn). Výsledkem práce je kritická analýza vybraných fotografických projektů umělce a odkazů na jeho tvorbu pozorovatelných u jiných umělců.

KLÍČOVÁ SLOVA

dokumentární fotografie, reportážní fotografie, Arkadiusz Gola, historie fotografie, fotografie v Horním Slezsku

ABSTRACT

In this dissertation I present a biographical outline as well as describe and analyze the selected work of Arkadiusz Gola. The artist's oeuvre and the connections it has with the work of modern photographers is presented with a wide historical and critical background. It includes the artist's biography, describes how his work is received in Poland and scrutinizes the phenomena that shaped documentary photography in the new millennium (such as social and political changes or the influence of the Institute of Creative Photography in Opava). My thesis is concluded by a critical analysis of Arkadiusz Gola's select photographic projects and references his work among other artists.

KEYWORDS

documentary photography, photojournalism, Arkadiusz Gola, history of photography, photography on the Upper Silesia

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
Akademický rok: **2018/2019**

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení:	**Marcin LACHOWICZ**
Osobní číslo:	**F140418**
Studijní program:	**B8204 Filmové, televizní a fotografické umění a nová média**
Studijní obor:	**Tvůrčí fotografie**
Název tématu:	**Arkadiusz Gola. Úvod do monografie**
Téma anglicky:	**Arkadiusz Gola. Introduction to Monographs**
Zadávající ústav:	**Institut tvůrčí fotografie**

Zásady pro vypracování:

Ve své bakalářské práci bych rád přiblížil život Arkadiusza Goli v souvislosti s vlivem místa jeho narození a pozdějšího života na jeho fotografické dílo. Chtěl bych upozornit na umělcovy projekty, které podle mé interpretace z velké části utvářely kulturní identitu, neboť jsou hraniční a klíčové. Stejně jako Arkadiusz rovněž pocházím z oblasti Horného Slezska, inspiruji se jeho prací, cítím a chápu velky vliv tohoto místa i na jeho uměleckou činnost.

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

Czasem do Pana pisze, Zbigniew Stryj, Ksiegarnia Sw. Jacka, Katowice 2015, ISBN 978-83-7030-941-1
Czlowiek i jego praca. Przemiany, Wydawnictwo Pokonferencyjne, Zabrze 2017, ISBN 978-83-62023-83-0
Ludzie z wegla, Arkadiusz Gola, Marek Twarog, Stowarzyszenie na Rzecz Restauracji i Propagowania Sztolni Krolowa Luiza, Zabrze 2010, ISBN 978-83-62023-20-2
Nie muszęwracac, Arkadiusz Gola, Zbigniew Stryj, Muzeum Miejskie, Zabrze 2012, ISBN 978-83-62023-13-4
Poziom na dwa lamy. Slaska fotografia prasowa w Trybunie Robotniczej i Dzienniku Zachodnim. 1960-1989, Arkadiusz Gola, Slask - Wydawnictwo Naukowe, Katowice 2015, ISBN 978-83-7164-837-3
Stany Graniczne. Fotografia, Arkadiusz Gola, Muzeum Slaskie, Katowice 2011, ISBN 978-83-62593-00-2

Vedoucí bakalářské práce: **prof. PhDr. Vladimír BIRGUS**
Institut tvůrčí fotografie

Datum zadání bakalářské práce: **20. dubna 2019**
Termín odevzdání bakalářské práce: **24. dubna 2019**

prof. PhDr. Vladimír BIRGUS
vedoucí ústavu

V Opavě 20. dubna 2019

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto práci zpracovala samostatně za použití literatury a pramenů uvedených v seznamu použité literatury.

SOUHLAS

Souhlasím se zveřejněním v Univerzitní knihovně Slezské univerzity v Opavě, v knihovně Uměleckoprůmyslového muzea v Praze a na webových stránkách Institutu tvůrčí fotografie FPF SU v Opavě.

PODĚKOVÁNÍ

Chtěl bych srdečně poděkovat Arkadiuszu Golovi, bez něhož by tato práce neměla svůj tvar, za jeho čas, trpělivost a pochopení. Chtěl bych mu také poděkovat za mnohaletou inspiraci, která mě zavedla do místa, ve kterém jsem nyní. Děkuji také svým mentorům a pedagogům, prof. Vladimíru Birgusovi a doc. Jiřímu Siostrzonkovi, za veškerou pomoc a neustálou podporu, stejně jako za příklad toho, že láska k fotografování může trvat věčně. Děkuji svým rodičům za všechny příležitosti k rozvoji a za to, že mi umožnili dělat to, co miluji. Také bych rád poděkoval svým přátelům a kolegům z Institutu tvůrčí fotografie za společné obohacující rozhovory a možnost přímého pozorování rozvoje fotografického umění.

Marcin Lachowicz, 24.04.2019

Tuto práci věnuji památce své babičky Ireny,
která pro mě byla osobní inspirací
4. února 2019

OBSAH

PŘEDMLUVA 15

KONTEXT 19

VÁŠEŇ 23

PROFESE 29

VZDĚLÁNÍ 36

PRÁCE 42

SKUPINA 59

DĚDICTIVÍ 63

DOSLOV 74

SEZNAM VÝSTAV A OCENĚNÍ 79

BIBLIOGRAFIE 93

JMENNÝ REJSTŘÍK 95

PŘEDMLUVA

Bez ohledu na to, jak tento titul definujeme, je dnes nepochybně těžké stát se vynikajícím fotografem. Široce dostupná a velmi pokročilá technická výbava již nepřejí tomu, aby se objevovali jednotlivci, kteří posouvají fotografii jako obor vpřed, přičemž lze zmínit například velké vědce-profesionály Jamese Clerk Maxwella nebo George Eastmana. Po téměř 200 letech své historie si fotografie vydobyla také pozici jako umění, v němž se konsolidoval a vyvinul jedinečný komunikační jazyk. Pro současné umělce je proto stále obtížnější porovnávat se s inovátory své doby, jakými byli třeba Alfred Stieglitz nebo Roger Fenton. Giganti minulých epoch jako první objevili zcela nové medium a zcela nový jazyk komunikace. Stanovili směr a formovali povědomí o tom, co se stane s fotografií v budoucnu. Komercializace, popularita fotografie a obrovské rozšíření branže způsobily, že dnešní fotografové jsou zbaveni břemen, která spočívala na bedrech jejich předchůdců. Mnozí fotografové, zejména ti místní, se často inspirují cizími úspěchy a navazují kánony, které předurčili jiní, přičemž se stávají pouze řemeslníky, kteří duplikují ostatní. Častou ironií je fakt, že se považují za velké umělce, avšak nevidí širší a neustále se rozvíjející svět fotografie. Existují také umělci, kteří neustále stoupají po stupíncích mezinárodní kariéry, přičemž nesledují trendy, ale určují je. Často zůstávají věrní svému přesvědčení a důvěřují svému úsudku vzhledem k tomu, co je hodnotné. Možná je to důvod, proč jsou považováni za závan svěžesti v oboru, ve kterém bylo vytvořeno již téměř všechno a ve kterém je stále obtížnější vymyslet něco nového a strhujícího. Ironií je, že nejčastěji se právě tito vynikající současní fotografové považují pouze za řemeslníky.

Velmi dlouho jsem přemýšlel, jaký tvar by měla mít tato práce. Nejen proto, že Arkadiusz Gola patří do skupiny nejznámějších studentů naší

společné univerzity a podle mého skromného názoru i do skupiny nejzajímavějších fotografů mladé generace - nejen v Horním Slezsku, ale i v měřítku celého Polska. Arek Gola je již nepochybně velmi zkušeným a také mnohokrát oceněným umělcem, a to jak v národních soutěžích, tak i v zahraničí. Vyznačuje se svým vlastním, zavedeným a výrazným stylem, stejně jako i významnými výstavními a publikačními úspěchy.

Ačkoli by bylo již nyní možné napsat obsáhlou a kompletní výzkumnou práci na téma jeho tvorby, domnívám se, že by byla neaktuální již v průběhu několika nadcházejících let od svého vydání. Gola je totiž relativně plodným fotografem, a to v obou sférách, ať již jde o výstavy či knižní publikace. Zdá se také, že navzdory mnohaleté profesionální práci a zkušenostem se spíše uměleckou fotografií se Arkadiusz Gola nezastavil na jednom pohodlném místě, jak se to bohužel stává u mnoha uznávaných fotografů. I když si vytvořil vlastní styl a směr své práce, který ho odlišuje od ostatních, stále můžeme pozorovat, že Gola experimentuje a rozvíjí své projekty. To znamená, že ho můžeme stále považovat za nastupujícího a svěžího fotografa - navzdory tomu, že již mnoho let je nejen účastníkem nejvýznamnějších fotografických soutěží, ale i porotcem, aktivistou a vzorem pro mladší generace fotografů v Polsku.

Musím přiznat, že i pro mě byla tato práce od počátku osobní výzvou. Před mnoha lety jsem byl sám fotoamatérem a nemyslel jsem si, že by se můj profesní život natrvalo svázal fotografií. Se záměrem rozvíjet své hobby, které jsem praktikoval po již několik let, jsem se dobrovolně přihlásil na třítýdenní workshop reportážní a dokumentární fotografie pořádané v Gliwicích Michałem Mrozkem, který spolupracoval s tehdy populárním časopisem Pokochaj Fotografię (čes. Zamiluj si fotografii). Byli jsme malá desetičlenná skupinka. Do té doby jsem fotografoval

pouze krajiny a průmyslovou architekturu, která je v Horním Slezsku všudypřítomná. Nemyslel jsem si, že bych někdy chtěl fotografovat lidi, a nevěděl jsem tehdy, jak se to správně dělá. Kromě teoretických přednášek, praktických cvičení a poučných analýz fotografií a projektů na workshopech se objevili i profesionální reportéři z Horního Slezska, kteří hovořili o tajemstvích své práce. Jedním z těch pozvaných specialistů byl také Arek Gola, který představil své soukromé dokumentární projekty z Horního Slezska - z míst, které jsem znal a navštívil, ale nedokázal jsem v nich tehdy vidět krásu, která byla obsažena v Arkových fotografiích. Fotografoval Slezsko - stejně jako já, ale udělal to úplně jiným způsobem, než jsem do té doby viděl. Arek vyprávěl o místech a mluvil o lidech, kteří tato místa tvoří. Pro mě to byla zcela nová perspektiva, která na mě udělala velký dojem a vybídla mne k rozvoji ve směru široce pojaté dokumentární fotografie. Tehdy jsem pochopil, že fotografický dokument nemusí být omezen na nudné komerční fotografie - takové, které vidíme v místních novinách nebo které očekává firemní klient z akce, na kterou si zajistil služby fotografa. Arkovy fotografie mi ukázaly, že humanistická dokumentární fotografie může být univerzální a nadčasovou formou umění. Právě díky Arkovi jsem poprvé pozoroval tento typ fotografie a díky jeho fotografiím jsem pochopil, že to je ten směr, který bych chtěl ve své fotografické tvorbě následovat.

Na tomto workshopu také Arek vyprávěl o neobvyklé a prestižní škole v České republice, kde sám studuje a kde se Češi, Slováci a Poláci mohou učit od uznávaných lektorů a od sebe navzájem. V této době jsem ještě nevěděl, zda je fotografování a široce chápaná realizace obrazu přesně tím, kam bych chtěl v budoucnu profesionálně směřovat. Snažil jsem se proto rozvíjet na nepovinných workshopech či školeních. Po celou dobu jsem však přemýšlel o Golově vyprávění o perspektivách a možnostech Institutu tvůrčí fotografie v Opavě

a o tom, kolik cenných zkušeností se tam dá získat. Uplynulo mnoho let než jsem se sám odhodlal dozvědět se více o opavské fotografické škole a pokusit se na ni dostat.

Jak jsem zmínil na začátku, v průběhu přemýšlení nad touto bakalářskou práci jsem uznal, že bylo by nesprávné nazvat jej monografií, protože rozsah práce tohoto umělce a jeho nepřetržitá činnost a plodnost způsobují, že i nejkomplexnější monografická studie by mohla být za několik let zastaralá. V této práci bych se proto chtěl soustředit na přiblížení osoby Arkadiusze Goly a představení vybraných projektů, které jsou podle mého názoru nejtypičtější pro jeho práci.

Jsem přesvědčen, že kariéra tohoto umělce se bude i nadále rozvíjet závratným tempem a že on a jeho tvorba se v budoucnu stanou předmětem nikoliv pouze bakalářské, ale dokonce i disertační práce. Věřím, že poté bude moje práce cenným příspěvkem a charakteristickým náčrtem budoucích autorů jeho monografie.

KONTEXT

Slezské země, a zejména Horní Slezsko, byly vždy neobvyklým místem na mapách této části Evropy. Bouřlivé osudy regionu, jehož hranice se mnohokrát měnily a jež byl rozdělen neustálými bitvami mezi konkurenčními mocnostmi, zanechaly na mentalitě svých obyvatel trvalý otisk. Po celé tisíciletí Horní Slezsko neustále měnilo svou příslušnost a různé jeho části se stávaly součástí polského či českého státu, aby se v poslední fázi tohoto období dostalo do silného vlivu německy mluvícího Pruska, Rakouska, a nakonec splynulo s Německou říší. Zde utvořená kultura pohraničí se vyznačovala tradicemi a úctou k zemi, což tmelilo obyvatelstvo bez ohledu na to, jakým jazykem mluvil Váš soused či jak mluvil nový pán...

V dobách nepokojů to byla především tradice, identita a vědomí vlastní odlišnosti, která byla útočištěm pro obyvatelstvo, které si nebylo jisté svou budoucností. Můžeme to pozorovat zvláště dobře od konce 18. století, kdy silná industrializace začala měnit svět ve větším měřítku než kdy předtím. Region, který byl již od časného středověku důležitý díky svému hornickému charakteru, byl středobodem těchto změn. Právě v Horním Slezsku byl v roce 1788 použit jeden z prvních parních těžebních stroju mimo kolébku průmyslové revoluce, mimo Anglii. O dalších 100 let později patří tento region k jedněm z nejrozvinutějších, ale zároveň nejvíce zatěžovaným na světě. Doly, ocelárny, továrny a manufaktury poskytují Slezsku rychlý rozvoj a bohatství, ale činí jej velmi zranitelným v rámci politického boje. Po první světové válce došlo k obnově nezávislého polského státu a zároveň vzniklo i svobodné Československo. Oba tyto nové státy zoufale potřebovaly silnou průmyslovou a ekonomickou základu, aby se mohly plně osamostatnit a zajistily si bezpečí v regionu plném mocných sousedů. Takové regiony

potřebovala také Německá říše, která byla pokořena vinou za uplynulou válku, byla nucena platit zdrcující reparace a ve prospěch Francie ztratila klíčový průmyslový region – Porúří. Relativně mírové soužití Poláků, Čechů a Němců rychle začalo mizet kvůli rodícímu se nacionalismu. Jazyková a etnická rozmanitost, která po celá léta obohacovala a formovala kulturu obyvatel Horního Slezska, se nyní stala příčinou jejich problémů a bratrovražedných bojů. Meziválečné období bylo poznamenáno rostoucím napětím a neustálými střety.

Z těchto bojů vychází vítězně především Polsko, kterému o dvacet let později – po skončení druhé světové války – připadla zásadní většina regionu a nejdůležitější hospodářská a průmyslová centra. V poválečné realitě však nezbývalo mnoho místa pro milosrdenství vůči poraženým. Orgány Polské lidové republiky netolerovaly německy mluvící obyvatelstvo, které dobrovolně nebo z donucení podporovalo nacistického okupanta. Rovněž malá menšina Čechů, která zůstala v Polsku, emigrovala do moravské části Slezska, jež se nacházela v Československu. Navíc oficiální úřady obou zemí v meziválečném období velmi účinně podporovaly vzájemnou nenávist mezi oběma národy, neboť podporovaly diskriminační politiku vůči menšinám a navzájem se obviňovaly z obsazení Těšínska v letech 1919-1920, 1938 a 1945.

Úřady Polské lidové republiky budovaly nový socialistický řád a nepřály žádným velkým odlišnostem. Navzdory úsilí úřadů a letům snahyzesměšňovat tento fenomén si „polské" Horní Slezsko uchovalo zvláštní slezský dialekt, který je mementem bohaté historie regionu. Směsice polské a české gramatiky, zdobená pozměněnou německou slovní zásobou se stala symbolem Slezska. V dobách Lidového Polska bylo mnoho aspektu života v regionu tolerováno, což bylo zcela výjimečné v kontextu komunistického režimu. Právě ve Slezsku byly

továrny, které vyráběly průmyslové stroje používané v celem východním bloku. Slezské uhlí dodávalo zemi a jejím spojencům energii, zatímco slezští důlní inženýři pomáhali budovat ekonomiky budoucích ropných exportérů jako například v Kuvajtu nebo v Iráku. Horní Slezsko navštěvovali polští i zahraniční hrdinové socialistického světa jako například Fidel Castro, který se v roce 1972 dokonce stal čestným slezským horníkem. Kult práce a povrchní úcta k étosu dělníka však nebyly schopny zastavit příchod nadcházející katastrofy. Nově vznikající parky a pulzující centra měst byla jen dočasně schopna odvrátit pozornost od probíhající degradace životního prostředí a celkové závislosti regionu pouze na jednom odvětví ekonomiky – těžkém průmyslu.

Vyvrcholením historie průmyslového Slezska se stal přelom 80. a 90. let, kdy se právě polských továrnách začalo stávkovat proti končícímu režimu. Tyto události vyústily ke snahám porozumění mezi komunistickými úřady a opozicí v rámci tzv. jednání u kulatého stolu, která měla za následek systémovou transformaci Polské lidové republiky. V kontextu zhoršující se hospodářské krize, která se zakonzervovala zavedením stanného práva v roce 1981, byly komunistické úřady nuceny se vzdát moci a dovolit pořádání prvních částečně svobodných voleb a posléze i prvních zcela svobodných parlamentních voleb v roce 1991. Po celkovém vítězství demokratického tábora začala éra kapitalistických reforem a restrukturalizace polského hornictví a těžkého průmyslu. Horní Slezsko, který byl po generace cenou součástí státu, upadá a stává se zbytečnou zátěží pro vznikající demokracii. Zdaleka ne všichni obyvatelé závislí na průmyslovém charakteru regionu se dokáží vyrovnat s novou realitou. Roste frustrace a hněv, který doprovází pocit zrady. Horní Slezsko, které vědomě bojovalo o připojení k Polsku ve volbách a během slezských povstání, nyní pomalu zjišťuje, že „ślůnsko

godka" (čes. slezština) se stává terčem výsměchu elit a symbolem pro nevzdělaného dělníka. Postupem času budovaný pocit samostatnosti a významu praská jak mýdlová bublina v podobě dlouhotrvajících protestů horníků necelou dekádu později. Průmyslový region, který kdysi významně napomohl při rekonstrukci země, se stává špinavým a podinvestovaným problémem státu.

Tragédie lidí, jejichž celý život byl spojen s regionem a jeho průmyslem, není vždy vnímána vládnoucími. Často komplikovaná politická realita a síla, kterou prezentují horníci, se odrazily na relativně dobrých podmínkách, které získali v rámci penzí, a přispěly k zachování některých výsad. Avšak zaměstnanci oceláren nebo továren neměli podobnou sílu a ze dne na den ztrácí všechno. Právě tyto lidi často vidíme na fotkách jako opilé obywatele postindustriálních familoků, tedy typických slezských cihlových řadovek.

Jako vždy si i v těžkých časech Slezané udržují neustále pocit vlastní identity a odlišnosti. Tato charakteristika hluboce zakořeněná ve slezské mentalitě byla platná v devadesátých letech stejně, jako platí i dnes. Spisovatelé, novináři a fotografové pocházející z Horního Slezska jsou s touto mentalitou sžiti do té míry, že na základě vlastních zkušeností umí dokonale zachytit ducha tohoto společenství a této země, přičemž se sami stávají součástí jejího příběhu...

VÁŠEŇ

Právě do takového prostředí 19. září 1972 přichází Arkadiusz Gola na svět jako první syn matky Danuty a otce Ryszarda. Arek se narodil v nemocnici ve Wirku – ve čtvrti Slezské Rudy (pol. Ruda Śląska) a stejně jako jeho vrstevníci neměl velké vyhlídky do budoucna. Rané dětství a mládí byly pro něho typické stejně jako pro ostatní slezské děti v tomto období. Fotbal na zničených hřištích a táboráky okolo opuštěných železničních vleček byly drsným prostředím, ve kterém dodnes vyrůstá mnoho mladých Slezanů z chudších částí aglomerace. Málokdy sní o budoucnosti v abstraktních profesích, jako například novinář nebo umělec. Pro mnoho Slezanů je navíc étos umělce spíše spojován s muzikantem báňského orchestru – mužem, který si vybral jistou a obvyklou profesi v podzemí a kterému se díky vrozeným schopnostem a talentu podařilo uniknout k lehčí práci. Tento typ umělce však nemusí být virtuosem – stačí, že bude dobrým řemeslníkem stejně jako jeho kolegové, kteří pracují jako tesaři, zámečníci, elektrikáři nebo odstřelovači... Podobně to bylo s mladým Golou, který v dětství moc nepřemýšlel o budoucnosti a stejně jako jeho vrstevníci věděl, že spojí svou kariéru s řemeslnou prací.

Všechno se však změnilo v roce 1986, kdy čtrnáctiletý Arek objevil nový svět, který mu byl zcela neznámý... V době Polské lidové republiky byl průmysl v Horním Slezsku na svém vrcholu. V komunistickém státě, kde byla fyzická osoba nejvyšší společenskou hodnotou, nebyly doly jen zdrojem obživy celých rodin, ale také ohniskem sociálních a kulturních iniciativ. V budovách okolo dolů horníci a jejich kolegové ve výslužbě zdarma provozovali kluby a zájmové kroužky a snažili se vštípit mladým lidem zbaveným perspektivy své vlastní vášně. Kromě v Horním Slezsku tradičních a populárních rybářských kroužků, skupin chovatelů holubů

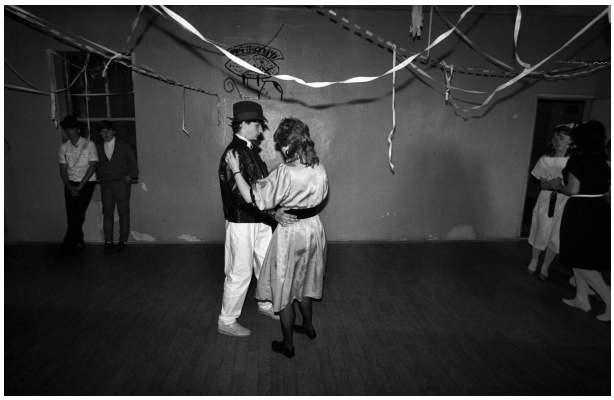
či karetních klubů se objevovaly některé s široce populárními zájmy, jako například modeláři či radioamatéři. V rámci černouhelného dolu Nový Wirek v rudské čtvrti Kochłowice, blízko kterého bydlel Gola, se sdružoval také fotografický kroužek. Právě ten naprosto náhodou navštívil Arek se svým kamarádem Sebastianem. Pod dohledem horníka z Oddílu důlní ventilace, Franciszka Poliwody, se čtrnáctiletý Arek dozvídá, že fotografování je složitý proces. Fascinovaný tímto médiem Arek touží po nových znalostech a rychle se učí základní principy teorie fotografie a také to, co v té době považuje za nejdůležitější - tradiční analogovou techniku temné komory. Pod vedením svého pedagoga se učí vyvolávat filmy a pracovat s zvětšovacím přístrojem, přičemž svým odhodláním a vášní rychle nakazí polovinu své třídy.

Arkadiusz Gola, Slezská Ruda – Kochłowice, 1986

Mladý Arek se věnuje novému koníčku stále intenzivněji. V té době ještě neví, že mimo Franciszkova klubu existují také mezinárodní fotografické soutěže, fotožurnalisté cestující po celém světě nebo uznávaní umělci. Golu zcela pohltí malý svět lokální fotografie. Po škole ihned spěchá do temné komory, aby si zajistil místo u zvětšovacího přístroje. Jednoduchá sovětská kamera, kterou dostává od svého mentora k dispozici, Čajka II, pořizuje snímky v polorámovém systému 18x24mm, díky čemuž Arek vyvolá 72 snímků z každého filmu. Jeho angažovanosti a dovedností si začínají všímat i učitelé na jeho základní škole a Arek spolu s několika kolegy z klubu se stává školním fotografem. Škola mu sponzoruje filmy, díky čemuž má Arek, kromě školních akcí a prvomájových pochodů, možnost fotografovat i pro své vlastní potřeby. Na konci základní školy Arek také dostane svoji první malou „zakázku" strýček, který se nedávno stal otcem jej žádá, aby dokumentoval život svých malých dětí. Pro Arka to byla čistá zábava...

První fotografické úspěchy však jedou ruku v ruce se školními úspěchy. Arek zanedbává lekce matematiky a fyziky a učitelé, kteří dbají o pověst školy, hrozí, že mu uznají tyto předměty pouze, pokud se rozhodne jít na hornickou školu.

Arkadiusz Gola, Slezská Ruda – Kochłowice, 1987

V patnáctiletém chlapci, který právě nahlédl do zajímavějšího světa, než jakým je práce v dole, začala klíčit myšlenka o zcela jiné budoucnosti. S podporou rodičů si Arek vybírá odbornou školu v Nowém Bytomě, kde působí pokročilejší fotografický klub, který mu doporučil jeho dosavadní učitel.

Arek začíná vážněji uvažovat o fotografii jako o svém budoucím zaměstnání. Dokáže přesvědčit bratra Adama, aby utratil peníze, které dostal během prvního svatého přijímání, místo za kolo, jak to dělávala většina jeho vrstevníků, za aparát Zenit 12XP. Gola je šťastný a jako jediný v klubu má během následujících let přístup k reálné zrcadlovce. Bohužel se mu nepodaří nakazit svou vášní bratra, který časem sovětský technický zázrak Arkovi věnuje na stálo. To se brzy ukáže býti neocenitelné...

V průběhu let Arek stále více dní v týdnu věnuje svému učňovskému vzdělávání. Díky podpoře rodičů se mu podaří začít praxi na vysněném místě, a to na pracovišti Fotografického družstva Fotoplan městské části Slezské Rudy zvané Halemba. Tam se setkává s vedoucím pracoviště a svým pozdějším přítelem, Mirosławem Noworytou, fotografem, s nímž se jeho profesionální cesta spojí na mnoho dalších let. Pod vedením staršího a zkušenějšího kolegy si Arek zdokonaluje své dovednosti při práci s černobílou technikou a s tehdy populárními produkty východoněmecké značky ORWO. Fotografové však vědí, že musí jít s dobou. Na přelomu let 1987–88 začíná v Horním Slezsku „boom" pokročilého procesu C-41, který slouží k vyvolání barevných negativních filmů a který se stává populární i na slezskorudském pracovišti Fotoplan. Arek se také učí experimentovat a vytvářet vlastní verze vývojek z tehdy dostupných polských chemikálií. Ve Fotoplanu se také setkává s dalším známým slezským fotoreportérem – Grzegorzem

Celejewským, který bude později pracovat pro konkurenci Arkova zaměstnavatele, pro Gazetu Wyborczu.

Nejdůležitější je, že Mirek Noworyta také Arkovi představuje svět reportážní fotografie. Pod jeho dohledem začíná Gola fotografovat své první svatby a pohřby. Také díky Noworytovi nachází nový impuls pro svou vášeň. Oba přátelé kromě laboratorní práce během týdne se také o víkendech věnují zábavě s pouliční fotografií a výletům do blízkých fotografických exteriérů. Jeho portfolio roste do takové míry, že je na učňovské zkoušce obviněn z toho, že prezentuje i cizí fotografie...

Arkadiusz Gola, Slezská Ruda – Halemba, 1988

Po ukončení praxe začnou Gola a Noworyta pracovat v novém soukromém fotografickém studiu ve městě Zabrze, který provozuje Andrzej Ciecierski. Spolu s Mirkem se stále snaží bavit se fotografií i mimo pracoviště a dveře k velkým fotografiím se Arkovi otevírají stále více. V roce 1989 začíná fotografovat velké koncerty v Domu hudby a tance v Zabrzi. Mladý fotograf se také zajímá o to, co se děje v zákulisí. Poprvé se setkává s největšími soudobými polskými umělci. Andrzej Zaucha, Ryszard Rynkowski, Zbigniew Wodecki, Skaldowé a Alicja Majewská jsou na dosah ruky. Je to úžasná příležitost, protože má přístup k největším hvězdám, které až dosud znal pouze z televize. Díky

tehdejšímu řediteli Domu hudby a tance, Tomaszi Belerovi, Arek a Mirek Noworyta společně pořádají velkou výstavu na zdech této instituce. Pro Arka je to první výstava v životě. V té době Arek už začíná poznávat mistry fotografie mimo svůj úzký okruch známých. V Horním Slezsku jsou na vrcholu popularity takoví fotografové jako Krzysztof Niesporek nebo Halina Holas-Idziakowá, matka slavného hollywoodského kameramana Sławomira Idziaka. Arek pozoruje z dálky jejich tvorbu...

Současně práce ve fotografické dílně zabírá spoustu času a nevede se mu v ní nejlépe. Závislost vedoucího na alkoholu a špatné finanční podmínky neumožňují přemýšlet o této práci z dlouhodobého hlediska. Po roce práci opouští Mirek Noworyta a o půl roku později i Arek, který díky stabilní práci svého otce má psychický komfort pro hledání lepší práci. Toto rozhodnutí se brzy ukáže jako velmi významné pro slezskou novinovou fotografii.

Arkadiusz Gola, Slezská Ruda – Kochłowice, 1992

PROFESE

Krátce poté, co opustil svou předchozí práci, Gola jde se svou přítelkyní a budoucí manželkou do Katovic. Zde navštěvuje redakci novin Kurier Zachodni, která se nachází ve starém činžovním domě na ulici Opolská. I přes profesionální zkušenost pouze z laboratoře se Arek rozhodne navštívit redakci prvních soukromých novin v Horním Slezsku. Portfolio složené z fotografií pořízených ve volném čase, které přináší o den později, zaujme Adama Daszewského, který se brzy stane jeho dlouholetým šéfem, kolegou a přítelem. Prozatím Arek není zaměstnaný na plný úvazek, ale Daszewski mu nabízí náhradu za použité filmy a malé částky za publikované fotografie. Pro tehdy devatenáctiletého chlapce je to dobrá dohoda, které mu umožňuje pokračovat v tom, co miluje nejvíce. Brzy se v pondělním vydání Kuriera objeví první Golův snímek. Pro mladého fotografa je to jedinečná událost, která v něm zanechá silné emoce. Kupuje několik exemplářů novin, aby je mohl věnovat blízkým. Po několika týdnech obdrží od zaměstnavatele návrh trvalejší spolupráce, i když stále nelze hovořit o úplné profesní stabilitě. Na přelomu 80. a 90. let byli novináři a fotoreportéři uzavřeni do velmi těsné a hermetické skupiny. Pracovní místo se pro Arka objevilo teprve kvůli smrti předchozího fotografa. V redakci novin Kurier Zachodni však stráví další tři roky na volné noze, fotografuje městské scenérie, sportovní soutěže nebo místní koncerty. V práci, ve které se nejvíce hodnotila rychlost a efektivita, byl považován za mimořádně pohotového a svědomitého fotografa.

Gola se nevzdává a nasává fotoreportérský svět bez ustání. Už ví, co chce, a snaží se toho dosáhnout. Již v září 1991 začíná pracovat v místním týdeníku Głos Zabrza i Rudy Śląskiej (čes. Hlas Zabrze a Slezské Rudy), který vydával Jan Lazar. Nahrazuje v něm Zygmunta

Arkadiusz Gola, Slezská Ruda – Kochłowice, 1991

Czajkowského, který odchází do důchodu. Tehdy také dostává k dispozici své první plně profesionální fotoaparáty Canon F1 a Rolleiflex SL66 spolu se sadou profesionálních objektivů, které mu nahrazují vysloužilou Praktiku MTL 50, se kterou pracoval doposud. Práce zde je pro Arka mimořádně pohodlná, protože mu poskytuje svobodu zpracovávat vlastní náměty a dává mu relativní stabilitu.

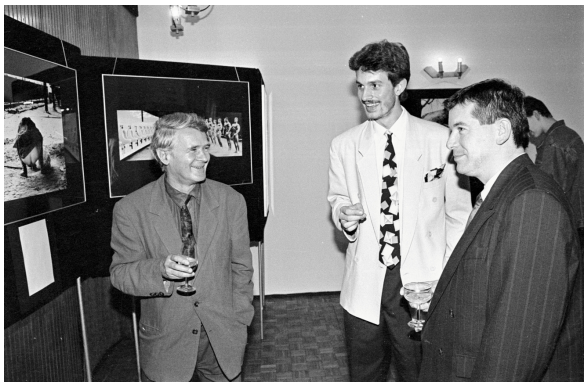
V roce 1991 díky novináři Romanu Roesslerovi, kterého poznal v deníku Kurier Zachodni, Gola také navazuje spolupráci s novinami Gazeta Krakowska. Rychle se stává jejich stálým hornoslezským korespondentem. Arek má tyto noviny rád. Za své fotografie dostává velmi dobré peníze a zdá se, že noviny respektují fotografické řemeslo. V publikacích dominují velké fotografické formáty, které má fotograf velmi v oblibě. Znamená to pro něj také možnost profesního růstu. V té době v Gazetě Krakowské publikovali slavné osobnosti fotografie jako například Marian Schmidt, který tehdy spolupracoval mimo jiné s Black Star z New Yorku a Rapho z Paříže, později byl dlouholetým vedoucím a přednášejícím na Varšavské škole fotografie a grafického designu, přednášejícím na Univerzitě umění v Poznani a přednášejícím na Filmové škole v Lodži, kde v roce 2002 získal titul docenta v oboru umělecké fotografie.

Rok 1991 byl pro branži v mnoha ohledem průlomem. Po prvních svobodných volbách musely být organizace jako například Dělnické vydavatelské družstvo „Tisk" (pol. Robotnicza Spółdzielnia Wydawnicza „Prasa") rozpuštěny a nahrazeny soukromými novinářskými skupiny. V redakcích novin docházelo ke mohutným zemětřesením a většina bývalých redaktorů se stranickým pozadím ztratila práci. Spolu s nimi začaly se rovněž čistky na jiných redakčních pozicích a rychle se začaly uvolňovat místo po novinářích, kteří byli

loajální komunistické vládě. Revoluce v mediálním průmyslu se fotografům zpravidla vyhnula, ale velmi často šlo o lidi po šedesátce, kteří se odedávna drželi pohodlných pozic. Čerstvá krev se objevila spolu se vznikem redakce novin Gazeta Wyborcza v Katovicích, kde byli v průběhu dalších let přijati mladí, noví a neznámí lidé jako například Rafał Klimkiewicz, Robert Krzanowski či již dříve zmíněný Mirosław Noworyta a Grzegorz Celejewski. Brzy se ukázalo, že mladá generace díky své energii a vášni začíná vytlačovat etablované fotografy, kteří toho v komunistických novinách nemuseli mnoho dělat a nemusel mít obavy o svou práci. Přímá konkurence Gazety Wyborczé, tedy deníky Trybuna Robotnicza a Dziennik Zachodni, také pochopila, že je třeba se přizpůsobit nadcházejícím změnám a omladit svoje redakce.

Pro Arka však dál zůstával domovskou základnou Głos Zabrza i Rudy Śląskiej, díky čemuž se v roce 1994 rozhodl natrvalo přestěhovat a usadit se v Zabrzi spolu se svou nově pojatou manželkou Halinou. Díky své známosti s bývalými kamarády z Fotoplanu se Arek setkává se stále větším množstvím místních známých osobností soudobé profesionální reportážní fotografie, včetně Józefa Makaly, zvaného některými „slezským Cartier-Bressonem", nebo Waldemara Kompały, pozdějšího fotografického vedoucího novin Rzeczpospolita a Polské tiskové agentury a také osobního fotografa polského premiéra.

Mirosław Noworyta, 1993/1994

V roce 1996 se okolnosti změnily a Arek postupně poznával své vrstevníky, kteří se stejně jako on dívali na svět s mladým okem a měli sílu vnést něco nového do zkostnatělého světa novinové fotografie. Nadále udržuje kontakt a navštěvuje v Katovicích Mirka Noworytu, který byl v té době fotografem Gazety Wyborczé. Během jednoho ze setkání ve větší skupině fotoreportérů vznikne myšlenka o obnovení soutěže a výstavy, která existovala v 70. a 80. letech – Slezská tisková fotografie (pol. Śląska Fotografia Prasowa). Fotografové naplánovali jednorázovou výstavu a pro tento nápad se rychle nadchl tehdejší ředitel Slezského muzea Lech Szaraniec. Výstava neměla mít charakter soutěžní, ale měla být průřezem toho, co v té době představovala široká skupina slezských fotoreportérů. Arek je tehdy ve fázi hry a experimentu s tématy, které ještě nestihl realizovat. Fascinace fotografováním nepolevuje a novinářská legitimace mu otevírá mnohé dveře. Arek v této době navštěvuje pracovně protialkoholní záchytná stanice či márnice, a dokonce se účastní policejních zásahů v nevěstincích. Gola přichází s tématem, které ho v té době fascinuje a které by rád prezentoval na nadcházející výstavě slezských fotoreportérů. Touha ukázat se a vydobýt si na pozadí jiných fotografů své místo ho vybízí k pořizování fotografií pitev. S doktorem ze snímků se domlouvá na vstupu do pitevny zároveň se studenty medicíny. Na místě se ho nikdo neptá, kým je, dostává lékařský plášť a volnou ruku. Pořizuje velmi přímé a kontroverzní fotografie. Prezentuje je na výstavě Slezské tiskové fotografie spolu s dalšími díly, které vyvolávají velmi silné emoce. Snímky mladého fotografa jsou silně kritizovány a padají slova jako „hyena" či „svinstvo". Silnými slovy do kamery TVP Katovice nešetří ani legenda slezské fotografie, vítěz World Press Photo – Bogdan Kułakowski – tehdejší Arkův guru, který jeho fotografie nazývá skandálem. Gola je zničený, avšak přijímá hořká slova jako poučení do budoucna a bere si je k srdci. O mnoho let později také vzdá hold Kułakowskému a zbytku reportérského prostředí ve své knize

„Poziom na dwa łamy” (čes. „Úroveň na dva novinové sloupky”). Nikoliv všichni však odsuzují odvážný přístup fotografa. Mezi návštěvníky výstavy patří také zástupce šéfredaktora novin Dziennik Zachodni Marek Chyliński, který usuzuje, že by tak přímého fotografa potřeboval. Následujícího dne Arkovi zazvoní telefon z redakce novin s pozvánkou na rozhovor spolu s návrhem na spolupráci.

Gola ještě tehdy nevěří plně ve své dovednosti a má strach, že nebude schopen pracovat ve velké redakci. Úplná změna zaměstnavatele by mohla být pro něj také riskantní. Není bez významu také fakt, že práce v místním týdeníku Głos Zabrza i Rudy Śląskiej byla pohodlná a „pod domem”. I když se to jeví jako nemyslitelné, šlo o dobu, kdy v Polsku nebyly žádné specifické problémy na pracovním trhu, s jakými se setkáváme dnes. Arkovi se podaří s novinami Dziennik Zachodni domluvit na poloviční úvazku, takže se nemusí vzdát své práce v Głosu Zabrza i Rudy Śląskiej. Toto pohodlné a finančně výhodné uspořádání trvalo pět let, až do roku 2001, kdy se Golovi přihodila nepříjemná událost. Během večerní porady vedoucí Magazínu Dzienniku Zachodního Teresa Semiková žádá fotografy o snímek „tlustého dítěte”, aby vyplnila prázdné místo po odstraněné reklamě. Arek jí dává ze svého archivu portrét, který pořídil před mnoha lety a který ona přijímá. Následujícího dne se ukazuje, že snímek byl použit jako ilustrace článku popisujícího škodlivost slezské mentality, která způsobuje, že matky a babičky překrmují děti a přispívají tím k problému s dětskou obezitou v Horním Slezsku. V těchto letech měl Magazín Dziennik Zachodni náklad půl milionu výtisků, takže na reakci rodičů tohoto dítěte nebylo nutné čekat dlouho. Po několika týdnech přišla do redakce Dzienniku soudní žaloba. Ukázalo se, že dítě je obézní ze zdravotních důvodů a Dziennik Zachodni prohrál spor a musel zaplatit vysokou finanční kompenzaci. Manažer deníku požaduje

vysvětlení poté, co šéfka Magazínu tvrdí, že Gola věděl, do jakého článku poskytuje fotografii, a že je zodpovědný za celou záležitost. Arek má však svědky Arkadiusze Ławrywiańce a Tomasze Jodłowského, kteří jeho verzi potvrzují. Manažer zná dobře reálie práce v novinách a díky skutečnosti, že šéfka Magazínu má rozhodující slovo a je finálně zodpovědná za uložení textu a fotografií, přijímá Arkovo vysvětlení. Využívá však této situace k prosazení nových podmínek spolupráce s Arkem. Máli redakce za něj nést odpovědnost, musí se fotograf rozhodnout a přejít na plný úvazek, nebo se vzdát svého zaměstnání zcela. Gola se rozhodl rozloučit s jinými novinami a zůstat na plný úvazek v Dzienniku Zachodnim. Významná je i skutečnost, že se o dvě roky dříve narodila jeho dcera. Arek se chce stabilizovat a snaží se o sladění rodinného a profesního života.

Arkadiusz Gola, Haldy

VZDĚLÁNÍ

Průlomovým momentem se stává rok 2005. V té době se Arek již dlouhou dobu aktivně podílí na společenském životě hornoslezské úzké skupiny fotografů, neboť se v jeho redakční kanceláři číslo 513 konají pravidelná setkání s kolegy z jiných novin. Během nestrukturovaných setkání si každý týden fotografové ukazují své fotografie a diskutují o nich. Neexistuje žádné zavedené schéma a společenský charakter přispívá ke sdílení a přijímání konstruktivní kritiky. Právě v této místnosti se z velké části etablovaly mnohé fotografické „normy" té doby, mezi nimi například témata jako „Židé v Lelowě" či „Boží tělo v Lipinách", které budou reprodukovány mnohými slezskými, ale později i polskými fotografy. Fotografové se často s sebou a s redaktory dostávají k tomu, aby mohli jezdit společně a realizovat zajímavější zakázky. Jedním z takových fotoreportérských „standardu" jsou také Pašijové hry o umučení Krista v Kalwarii Zebrzydowské (pol. Misterium Męki Pańskiej). V roce 2005 se Arek a jeho kolegové rozhodli již po několikáté fotografovat tuto událost. Ještě neví, že náhodné setkání, které nastane, navždy změní jeho profesní fotografickou budoucnost.

Během cesty jsou přátelé – fotoreportéři ubytováni ve stejných nebo blízkých hotelech a tráví večery společně. Tehdy se k nim připojí i Piotr Szymon – postava známá a respektovaná mezi slezskými fotografy. Ačkoli nebyl v té době členem žádné redakce, působil v oblasti žurnalistické a dokumentární fotografie, kterou mnozí pozorovali z dálky a ve které se mnozí – zjevně či skrytě – snažili uspět a vyrovnat se úrovni Piotra. Piotr Szymon byl již skutečným veteránem výjezdů do Kalwarie Zebrzydowské, kterou fotografoval více než desítky let. Několik let později o něm napsala Ada Grzelewská, kurátorka výstavy u Slezského muzea a přednášející na Mediální fakultě na Slezské univerzitě v Katovicích: *„Systematické návraty do stejných temat*

odhalují reflektivní povahu jeho fotografiích. Nešlo pouze o záznamy událostí, ale také o sociologické chápání fenoménu pašijí a zakořeněnou potřebu posvátna v povaze člověka. Poutníci byli ukázáni jako svědci víry, jako světští svatí. Dlouhodobá účast na pašijích měla vliv také na formování Szymonova individuálního portrétního stylu, který lze nazvat humanistickou fotografií. Z jeho obrazů se vynořuje univerzální příběh člověka a složitost jeho povahy. Otevřený postoj a nadšený zájem zbavený stereotypů a předsudků vzbuzovaly důvěru hrdinů jeho fotografií, kteří mu dovolili zachycovat je v různých, často intimních, náboženských (poutních) nebo rodinných situacích, jako v případě Romů"[1]. Piotr Szymon je fotoreportérům znám jako vzdělaný pedagog, mimo jiné přednáší na Akademii výtvarných umění v Katovicích. Během dlouhého večera mluví se shromážděnými fotografy o české fotografické škole, kterou již několik let studuje. Gola se tak poprvé dozvídá o Institutu tvůrčí fotografie v Opavě, který patří pod Slezskou univerzitu a který podle obecného názoru vzdělává nejlepší fotografy v této části Evropy.

V té době nebylo mnoho alternativ pro ty, kteří se chtěli akademicky rozvíjet v oblasti fotografie. Soukromé školství v Polsku se teprve rozvíjelo a bylo terčem posměchu. Denní formy studia na legendární univerzitě – Národní filmové škole v Lodži – v praxi diskvalifikovala lidi, kteří kvůli svému věku chtěli nebo museli spolu se studii zároveň pracovat. Stejně tak distanční forma studia na Akademii výtvarných umění v Poznani, která spočívala na dvoutýdenních cyklech, ztěžovala studium starším či více zkušeným fotografům. Český vzdělávací systém měl oproti tomu úplně jiný způsob organizace a jinou kvalitu. Institut byl založen pod záštitou Asociace českých fotografů v 70. letech 20. Století a v roce 1990 se začlenil do Slezské univerzity

[1] Muzeum Śląskie, https://muzeumslaskie.pl/pl/wystawy/piotr-szymon-fotografia

v Opavě, přičemž nabízel širokou nabídku míst pro přibližně 30 osob ročně, a to zcela zdarma – také pro osoby polské národnosti. Silnou stránkou univerzity byl také neobvyklý studijním režimem – tzv. „kombinovaného studia", který byl sice podobný polskému distančnímu studiu, ale jednotlivé studijní bloky byly méně často, za to trvaly více dní. Tato forma byla jako stvořená pro umělce zvyklé na vzdělávání v workshopovém stylu. Arek začíná přemýšlet o studiích. Český smysl pro estetiku obrazu byl rovněž lákavý, zejména v důsledku často mytologizované tzv. české filmové škole, která je v Polsku již léta ceněna a je považována za model vyšší kvality ve fotografii. Gola se také seznamuje s dříve mu neznámými mistry fotografie, s nimiž se bude moci setkat za jižní hranicí – včetně Vladimíra Birguse, Jindřicha Štreita, Pavla Máry, Aleše Kuneše nebo Václava Podestáta, kteří mají co nabídnout polským studentům a jsou vstřícní tomu, aby univerzita zároveň plně využívala zkušeností polských profesionálních fotografů. Arek je zvědavý, ale zpočátku se bojí studia zkusit. V té době Piotra Szymona stále považuje za nepřekonatelný vzor – profesionála a fotografa lepší kategorie, než na kterou by sám mohl kdy dosáhnout. Nicméně nedlouho po vzpomínkovém večeru na Kalvarii v Zebrzydowicích ho začíná stále více a více hlodat myšlenka o české univerzitě. Náhodná schůzka s dalším kamarádem – Grzegorzem Klatkou – který se také ukáže být studentem Institutu tvůrčí fotografie, ho přiměje zkusit se přihlásit.

Na zkouškách v roce 2006 má Arek co ukázat. Jako hlavní materiál představuje příběh dělnické kolonie ve Slezské Rudě „Karmańskie", který byl v témže roce oceněn v soutěži časopisu Newsweek.

Součástí jeho portfolia jsou i fotografie pořízené v hornoslezských haldách, za které obdržel cenu BZ WBK Press Photo, a fotografie, které byly dříve vytvořeny pro kalendáře Śląska Rzecz (čes. Slezská věc), které se tehdy na půl žertem přezdívali slezským Pirelli. S tak rozsáhlým portfoliem dostane Gola pozvání na zkoušky a dostane se na univerzitu během prvního kola. Před fotografem se otevírá nová kapitola jeho tvorby...

Arkadiusz Gola, Karmańskie

PRÁCE

Po téměř třiceti letech profesionální práce má Arkadiusz Gola za sebou stovky tisíc pořízených fotografií a tisíce publikací. Jak jsem již psal v úvodu, bylo by nemožné řádně popsat celou jeho práci v jednosvazkové studii. Proto bych v této kapitole rád uvedl jen ty nejdůležitější dlouhodobé projekty a knižních publikace. Vynechám jeho fotografie pořízené striktně při profesionální práci, kterou si objednaly noviny a další komerční klienti. Zaměřením se pouze na eseje, které jsem si vybral mezi těmi, které sám fotograf považuje za hodné pozornosti a které sám přihlašoval do soutěží a začleňoval do knižních publikacích. Tento subjektivní výběr je také popisem toho, co pro mě aktuálně představuje pojem – fotografie Arkadiusze Goly.

Arkadiusz Gola, Lidé z uhlí

Počínaje 90. lety si Arek Gola vybírá obtížná témata z reality, ve které žije. Je vidět, že od počátku své cesty nepovažoval fotografii pouze za umělecký výrazový prostředek, ale zcela se zamiloval do novinářské práce s pochopením, že fotografie je nástrojem, jak sdělit něco více. Jako dítě 70. let byl Gola vědomým svědkem průlomových událostí konce 80. a počátku 90. let. Pozoroval a fotografoval zcela nové sociální jevy a od počátku čerpal ze zkušeností novinářů, kteří tyto jevy popisovali slovy. Gola byl přítomen pádu socialismu, zároveň se v Polsku objevilo bezdomovectví a obyvatelé země se ocitli v zcela nové realitě kapitalismu. Byl svědkem vznikajících stinných zájmů a úspěchů, ale i skutečných tragédií lidí, kteří si už nedokázali poradit v novém světě. Díval se, jak se starý řád zhroutí a rodí se nový stát s tím, že svoji pozornost v první řadě orientoval na lidi. Současně neustále budoval svůj světonázor a získával znalosti, aby se z obyčejného chlapce z Kochłowic stal mimořádným vypravěčem a strážcem doby, v níž žil.

Ozvěny těchto zkušeností můžeme vidět v dlouhodobých projektech a pracích fotografa v pozdějších obdobích. Je to patrné zejména v publikacji „Lidé z uhlí" (pol. „Ludzie z węgla"), kterou v roce 2010 vydalo Sdružení pro obnovu a propagaci štoly královny Luizy v Zabrzi (pol. Stowarzyszenia na Rzecz Restauracji i Propagowania Sztolni Królowa Luiza w Zabrzu). V této opravdu slezské knize připravené společně s novinářem Markem Twarógem můžeme vidět podstatu toho, co Arek nasál během dětství. Sbírka obsahuje 100 černobílých fotografií pořízených v letech 1991–2010, které nám ukazují, čím je a jak se proměnilo tradiční Horní Slezsko. Díky autorům vidíme velmi odlišné a často od sebe vzdálené podoby hornictví – jeho nejkrásnější, ale

Arkadiusz Gola, Lidé z uhlí

i nejděsivější strany. Tato komplexní studie nám ukazuje vše od kruté reality fyzické práce, přes specifické obřady a zvyky, až po tragédie horníků, kteří zemřeli v dolech, a jejich rodiny. Vidíme abstraktní svět, který vyrůstá okolo dolů v podobě hald a dětí, které neznají jiný pestřejší svět, ve kterém by si mohly hrát. Gola doprovázel své hrdiny nejen v Horním Slezsku, ale také v hornických oblastech okolo Valbřichu a Karviné. Nejdůležitější však je, jakým silným způsobem kniha zachycuje největší tragédii slezského hornictví – jeho úpadek a smutné osudy lidí, kterým bez dolů již nic nezůstalo.

„Slezsko na stránkách tohoto alba je možná šedé, reflektivní, někdy smutné, ale právě takové vlastně i je. Chtěli jsme ukázat Slezsko skutečné, charakteristické a rozpoznatelné podle každého místa v tomto regionu. Takové Slezsko, které milujeme" [2], uvedl Marek Twaróg v rozhovoru pro Dziennik Zachodni u příležitosti premiéry knihy. *„Každý v tomto albu je hrdinou"* [3] – dodává penzionovaný horník dolu Polsko-Wirek, jehož poslední den v práci Gola zaznamenal na fotografiích. Výběr fotografií do knihy konzultovali se známým českým fotografem a pedagogem prof. Jindřichem Štreitem a úvod napsal režisér, publicista a spisovatel Kazimierz Kutz, který je jedním ze zakladatelů polské filmové školy a je známý svou věrností a láskou ke slezskému regionu. Pro Arka však byla nejdůležitější skutečnost, že se na premiéře knihy objevil Franciszek Poliwoda, jeho první učitel fotografie a penzionovaný horník. Vzrušeně požádal svého starého studenta o autogram. V životě jen zřídka objeví takové příběhy napsané jak pro filmový scénář.

Arkadiusz Gola, Lidé z uhlí

[2] Dziennik Zachodni, https://dziennikzachodni.pl/ludzie-z-wegla-bohaterowie-arkadiusza-goli-i-marka-twaroga-wideo

[3] Tamtéž

Arkadiusz Gola, Lidé z uhlí

V jistém smyslu Gola pokračuje v motivech z „Lidí z uhlí" i v o rok později publikovaných „Hraničních stavech" (pol. „Stany graniczne, pozn. slovo stav odkazuje na profesní sdružení, ale také na stav psychický či fyzický, stejná hra slov je přítomná i v polštině). Kniha vydaná v roce 2011 Slezským muzeem je jasným krokem vpřed ve vztahu k předchozí publikaci. Už nebyla pouhým albem, ale plnohodnotnou fotografickou knihou. Moderní forma, vynikající skladba a dobrý papír jen zdůraznily zajímavý a nevídaný výběr fotografií. Neobvyklý a nejednoznačný je také titul... Ve srovnání s „Lidmi z uhlí" autor přímo nemluví o životě z okolí dolů, ale vydává se směrem k rovině univerzálnějšího příběhu prostých lidí, kteří tvoří dnešní Horní Slezsko. Na snímcích vidíme silnou vazbu na tradice a religiozitu, ale zároveň i špínu a šeď, které jsou ukázané brutálním způsobem, jež hraničí až s pornografií. Měsíční krátery, trávníky plné odpadků, zaplivané hospody, zničené továrny a polehávající opilci jsou skutečnými „hraničními stavy" měnícího se Horního Slezska na přelomu tisíciletí. Nicméně Gola nikdy nebere svým postavám důstojnost, ale dává jim hlas, i když je to již jen hlas zoufalství. Jak píše prof. Vladimír Birgus v úvodu ke knize: *„Autor není idealistou, často nekompromisně odkrývá to, co je povrchní a plytké, ale z jeho fotografií vyzařuje nevýslovný respekt k lidem"*.

Arkadiusz Gola také shrnuje dlouhé roky své dosavadní práce – v „Hraničních stavech" vidíme kompilaci roky tvořených projektů jako například „Riwiera", „Boží tělo" (pol. „Boże ciało"), „Karmańskie" (pozn. dělnická kolonie ve Slezské Rudě), „Romové" (pol. „Romowie"), „Lidé z uhlí" (pol. „Ludzie z węgla") a „Ženy z dolu" (pol. „Kobiety kopalni"). Ukazuje nám vícevrstvý pohled na různé aspekty života v ekonomicky zdevastovaném regionu Polska. Gola neukrývá rovněž vliv prostředí okolo Institutu tvůrčí fotografie na jeho práci. V knize najdeme volné odkazy na album „Šedé" (pol. „Szare") od Rafała Milacha. S jistotou významné byly pro výběr materiálu rovněž intenzivní kontakty a konzultace Arka s prof. Jindřichem Štreitem, jehož reflexi humanistické citlivosti můžeme také jasně pozorovat v této studii.

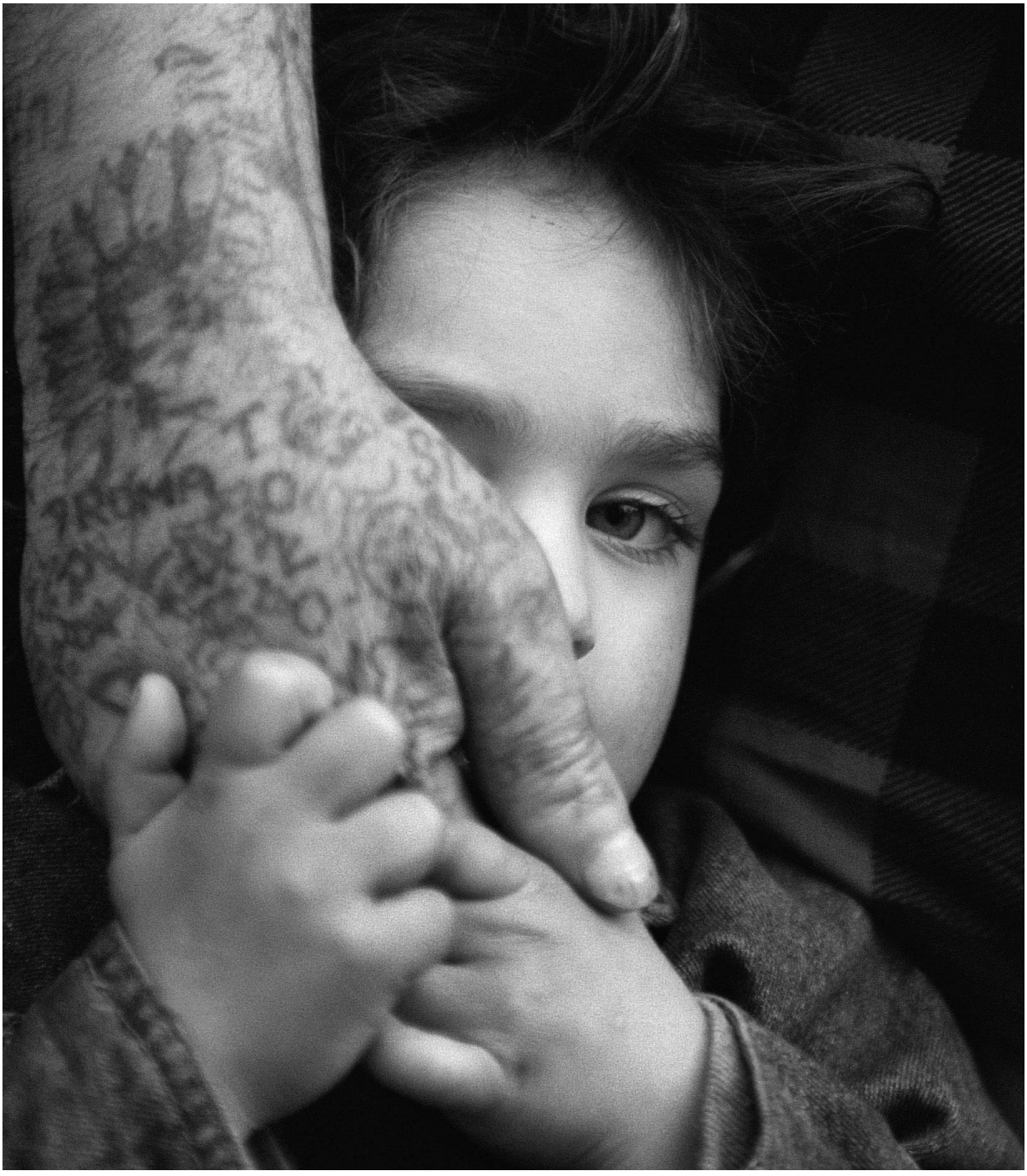

Arkadiusz Gola, Karmańskie

Gola neusíná na vavřínech a již v roce 2012 vydává album ve spolupráci s filmovým a divadelním hercem a režisérem ze Zabrze Zbigniewem Stryjem s názvem „Nemusím se vracet" (pol. „Nie muszę wracać"). Stejně jako Arek je i Stryj Slezanem, který od počátku 90. let působí jako umělec. Od roku 1993 vystupuje na jevišti divadla Teatr Nowy v Zabrzi a od roku 2010 plní také funkci jeho uměleckého ředitele. Je také autorem dramatických děl, divadelních scénářů a poezie. Jako básník debutoval již v roce 1993 se sbírkou „Tramvaj číslo 3" (pol. „Tramwaj numer 3"), jejímž názvem odkazoval na populární dopravní spojení mezi Zabrzem a Glivicemi. Publikaci tvoří Stryjova poezie a Golovy fotografie. Arek nám opět ukazuje obyčejný život z ulic typického slezského města, i když tentokrát působí dojmem, že prezentovaná cesta je více zasněná a osobní. Volba fotografií může působit i dojmem, že se nejedná o reportérsky realizované téma, ale o jednoduchý a přesný záznam obrazů, které lyrický subjekt vidí každý den. Je to skutečný odraz toho, co má Gola ve svém srdci? Kniha je totiž iniciativou samotného fotografa, který si pozval básníka ke spolupráci. Básně umožňují se zastavit a přehodnotit některé snímky, avšak nikterak nenarušují ani nepřekrucují vnímání knihy jako fotografického celku. Toto harmonické duo přežije i zkoušku časem a další Arkovy fotografie se objevují v knize básní, které Stryj publikuje o tři roky později pod názvem „Někdy píšu Pánu" (pol. „Czasem do Pana piszę").

„Nemusím se vracet" je osobním manifestem fotografova pohledu na svět a vyjádřením jeho lásky ke svému regionu. Sám Gola při zahájení výstavy doprovázející premiéru knihy uvedl: *„Nemusím se vracet, nebude se mi stýskat – jako mnohým lidem, kteří opustili svou rodinu v honbě za prací, kariérou, za zvědavostí, jaký je svět. Nikam jsem nevycestoval a nikam se nechystám, a přesto jsem zvědavý, jaký je*

svět. Nejvíce mě zajímá svět sousední ulice"[4]*.* Jen těžko lze lépe shrnout slezskou mentalitu, vztah k rodinnému kraji a respekt k malým příběhům, které tvoří šedou, ale skutečnou realitu...

Arkadiusz Gola, Romové mezi námi

[4] Dziennik Zachodni,
https://dziennikzachodni.pl/adres-zabrze-wciaz-taki-sam-opowiadaja-gola-i-stryj/ar/675367

Jedinečná publikace v činnosti Arkadiusze Goly vychází v roce 2015 na základě diplomové práce napsané o dva roky dříve. Jde o knihu „Poziom na dwa łamy. Śląska fotografia prasowa w Trybunie Robotniczej i Dzienniku Zachodnim. 1960–1989" (čes. „Úroveň na dva novinové sloupky"). Kniha je vyvrcholením Golovy bakalářské a diplomové práce obhájených na Institutu tvůrčí fotografie a je jakousi poctou předcházejícím generacím fotoreportérů pracujícím ve Slezsku. Kniha je důležitým příspěvkem k teorii problému a kompletní historickou studií téměř tří desetiletí novinové fotografie regionu. „Poziom na dwa łamy" vydalo Slezské vědecké nakladatelství a mediální záštitu převzal Dziennik Zachodni, o jejichž fotoreportérech kniha vypráví. Autor popisuje a charakterizuje jak fotografické, tak žurnalistické prostředí, stejně jako i tvrdou realitu prace v komunistickém státě v průběhu let. Na základě rozhovorů představuje Gola čtenáři lidi a události, ukazuje, jak fungovala cenzura a autocenzura, jak fungovaly postupy, kterými se záměrně změnila realita. Hrdiny knihy jsou přátelé a spolupracovníci Goly, včetně Zygmunta Wieczorka, Władysława Morawského, Bogdana Kułakowského, Stanisława Gadomského, Jacka Tomeczka, Józefa Makala, Józefa Chojkowského, Marka Dworaczyka, Stanisława Gadomského a Józefa Wróbla. Samotná publikace také zajímavě dokumentuje archivní fotografie a je mimořádně důležitým vkladem pro všechny milovníky fotožurnalistiky a historie novinové fotografie desetiletí Gomułky, Gierka i Jaruzelského až do období prvních záblesků svobody. Kniha je zajímavá zejména proto, že na polském trhu jsou takové studie poměrně zřídka vydávány - zejména s ohledem na skutečnost, že se jedná o velmi specifickou oblast. Kniha „Poziom na dwa łamy" byla velmi vstřícně přijata slezskou fotografickou komunitou a kritiky a je velmi důležitým příspěvkem k historii polské fotografie.

V té samé době byla ve Francii vydána kniha „Known unto God. Ou l'incroyable histoire de Monsieur Topowski" (čes. „Známý Bohu. Aneb neuvěřitelný příběh Pana Topowského") od Dominique Sampiera, Stana Lafleura a Arkadiusze Goly. Tento mimořádný projekt je výsledkem prace francouzského spisovatele, německého básníka a polského fotografa, kteří se setkali před několika lety během uměleckého soustředění ve francouzském dole 11/19 v Loos-en-Gohelle.

Arkadiusz Gola, Známý Bohu

Název „Known unto God – Známý Bohu" pochází z britského napisu napsaného na hrobech neznámých vojáků. V knize umělci frází vzdávají hold neznámým horníkům, jejichž příběh neskončil uzavřením a likvidacím šachet dolů. Během měsíčního pobytu se umělci setkali s obyvateli regionu a upozornili na úžasný příběh pana Topowského – horníka, který se dobrovolně zamkl v dole – na místě, se kterým byl tak úzce spjat a které mělo být uzavřeno. Díky poetické citlivosti tří tvůrců

je nám předložen příběh mezi snem a realitou, mezi mýtem a sociální realitou a mezi fikcí a dokumentem. Příběh Topowského vstoupil do kánonu hornické kultury uhelné pánve Nord-Pas-de-Calais a byl přepracován také jako divadelní a rozhlasové drama.

Arkadiusz Gola, Známý Bohu

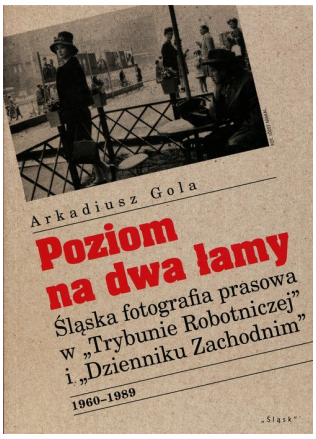
O rok později v roce 2016 je vydána další kniha, která nás zavádí na cestu po hornické tváři celého vojvodství – „Ogrodowa 1" (čes. „Zahradní 1", pozn. adresa posledního dolu v Sosnovci). Tentokrát se ale přesouváme do Zagłębia Dąbrowskiego (čes. Dąbrowská pánev), do oblasti, která hraničí s Horním Slezskem, ale vždy s ní soutěžila a byla kulturně odlišnou. Pro lidi z jiných oblastí Polska je rozdělení Slezského vojvodství na Horní Slezsko a Dąbrowskou pánev často nepochopitelné, ale oba tyto regiony vyrostly v jiném kulturním duchu a výrazné rozdíly jsou dodnes viditelné. Sosnovec a další města Pánve v podstatě hraničí se srdcem Slezska – s Katovicemi, ale od nich jsou naprosto odlišné. Mezi těmito dvěma oblastmi po staletí probíhala

hranice, ať už polsko-česká nebo polsko-německá. Také v dobách Polské lidové republiky byla Pánev často místem, kde se usazovali dělnici z celého Polska v určité opozici vůči Slezsku, které bylo nacionalističtější a zdráhavější, co se týče nově příchozích. Pánev byla vždy kulturně bližší Malopolsku a tradicím Krakova, přičemž specifický slezský dialekt obyvatelé Pánve nepoužívají a je pro ně zcela nesrozumitelný. Ironií je, že i polská většinová kultura sama působí jako další příklad odlišnosti v mnohokulturním regionu.

„Ogrodowa 1" je věnována poslednímu uhelnému dolu Kazimierz-Juliusz v Sosnovci, který sídlí právě na adrese, který je i názvem knihy. Pro obyvatele Pánve je důl také posledním symbolem bohaté historie regionu. Důl byl založen v roce 1938 sloučením dolu Kazimierz z roku 1884 a dolu Juliusz, v němž byla těžba zahájena v roce 1914. Kazimierz-Juliusz byl posledním aktivním dolem v Dąbrowské pánvi. Po mnoho let byl důl dceřinou společností Katovického uhelného holdingu a byl součástí její kapitálové skupiny. Důlní společnost generovala náklady, přinášela ztráty a byla vysoce zadlužena, proto měla ukončit těžbu na konci září 2014, ale bylo rozhodnuto, že bude pokračovat v dobývání až do vyčerpání zásob uhlí. Katovický uhelný holding podepsal smlouvu o prodeji dolu se Společností pro restrukturalizaci dolů. Po vyčerpání ložisek byl důl zlikvidován a dne 29. května 2015 byla slavnostně vytěžena poslední tuna uhlí. V době, kdy byla vydána kniha „Ogrodowa 1", nadále trvala likvidace těžebního závodu a důlní jámy. Při likvidačních pracích rozhodl úředník památkové ochrany, že dva z reliéfů, které zdobily důl, jsou natolik cenné, že nařídil jejich vyzvednutí na povrch. Tímto se tyto reliéfy staly jedněmi z nemnoha materiálních památek po dole Kazimierz-Juliusz. Mnohé z fotografií v albu jsou však opatřeny i nehmotnými památkami – krátkými citacemi a vzpomínkami důlních zaměstnanců, které se stejně jako básně stávají univerzálním svědectvím a ozvěnou tohoto místa. Premiéra knihy

a doprovodné výstavy byla pro obyvatele Sosnovce důležitou událostí. Zdá se, že Golova kniha ukazuje důl mnohem více surrealistickým způsobem, než jsme mohli vidět v případě knih „Lidé z uhlí" a „Hraniční stavy". Výrazně se ukazuje, že po mnoha letech od předchozích „hornických" publikací se autor rozvíjí jak z hlediska výběru fotografií, tak ale i z hlediska jeho přístupu k mizejícím symbolům.

Začátkem roku 2019 se objevila publikace „An Unknown Station / Nieznany dworzec" (čes. „Neznámé vlakové nádraží") vytvořená spolu se známou slezskorudskou fotografkou, dokumentaristkou a spisovatelkou Joanna Helanderovou. Kniha byla vydána díky podpoře stipendijního systemu Slezské univerzity v Opavě „Česká a polská fotografie z avantgardy po současnost". Za grafický design byla zodpovědná Zofia Oslislová, neteř známého grafika, přednášejícího a rektora Akademie výtvarných umění v Katovicích, prof. Mariana Oslislo. Kurátorem výstavy doprovázející premiéru knihy byl Krzysztof Gołuch, Arkův dlouholetý přítel a doktorand na Institutu tvůrčí fotografie.

Tato moderní a rozsáhlá dvojitá publikace nám přibližuje dva příběhy Slezské Rudy, Arkova rodného města, konkrétně v letech 1976-2000 a 1987-2018. Dva renomovaní slezskorudští umělci se rozhodli spolupracovat, díky čemuž jsme získali poutavý a intimní portret

slezského zátiší a kouzla obyčejné slezské ulice. Snímky ukazují každodenní rutinu, se kterou se ve Slezsku všichni setkáváme. Golovy fotografie kontrastují s klasičtějším přístupem Joanny Helanderové. Její část vytvořená především díky práci s archivy představuje typický přístup k tématu reportáže. Portréty obyvatel a jejich předků, z nichž některé pocházejí dokonce až z meziválečného období, připomínají rozsáhlý projekt Augusta Sandera, který vznikl po první světové válce. Stejně jako v ohromné a nikdy nedokončené práci „Menschen des 20. Jahrhunderts", Helanderová nám ukazuje hlavně portréty obyčejných lidí, díky kterým můžeme vidět kolektivní portret Slezana. Fotografie se vyznačují jednoduchostí a bezprostředností, pečlivou kompozicí a osvětlením. Snímky jsou často aranžovány a modelové se dívají do objektivu umístěni ve svém přirozeném prostředí – doma, na poli, na zahradě. Gola nám oproti tomu znovu ukazuje jeho jedinečný pohled na Slezsko, který je v něm samotném zakořeněný. Slezsko je nepochopené a jedinečné jako lidé, kteří v něm žijí. Fotografův abstraktní přístup často vytváří obraz neskutečného místa, které mohlo zřejmě vzniknout pouze v umělcově hlavě, ale které je však pravdivé.

Po nástupu nacistů k moci v roce 1933 bylo Sanderovo dílo bez oficiálního vysvětlení zakázáno. S největší pravděpodobností kvůli tomu, že fotografie, které prezentoval, neodpovídaly idealizované vizi toho, jak by měli vypadat obyvatelé Německa. Gola a Helanderová neměli tento problém, díky čemuž Slezsko, které vidíme na jejich fotografiích, zůstává brutální a bolestivě pravdivé...

Jak říká sám Gola: *„V této publikaci se moje fotografie a fotografie Joannny setkávají. Její snímky většinou zachycují její rodinu a rodinné prostředí, jsou tedy více osobní. Moje fotografie, vzhledem k tomu, že jsem fotoreportér a zajímám se také o sociologická témata, jsou obecnějším pohledem na toto město. Joanna Helanderová*

fotografovala Slezskou Rudu v sedmdesátých a osmdesátých letech a já o něco později – od konce 80. let do současnosti. V knize se objevila i poezie Ryszarda Krynického. Tyto skvělé verše dávají naší knize na univerzálnosti. Díky nim může být knížka zajímavá nejen pro obyvatele Slezské Rudy, ale pro čtenáře, kteří ji nikdy nenavštívili. Název knihy také pochází z jedné z básní Krynického a jde o část věty „...probudil jsem se na neznámém vlakovém nádraží".”[5]

Název publikace může také odkazovat v širším pojetí na obnovený prostor starého železničního nádraží ve Slezské Rudě, které bylo kdysi synonymem místa odsouzeného k zapomenutí na konci světa. Marek Twaróg, šéfredaktor Dziennika Zachodního, o výstavě a knize napsal: *„Nádraží v Chebži (pozn. čtvrť Slezské Rudy) není dopravní smyčkou (pętla), ale je smyčkou konečnou (pyntla, pozn. posměšné slovo slezského dialektu), pyntla v Chebži – byla vždy synonymem pro zapadákov. Jeden z mých šéfredaktorů nám neustále připomínal – a dostalo se to i do kanonu redakčních výroků – že „dobrý reportér i v Chebži na pyntly najde téma". Čili tam, kde žádné není. Ale to už není pravda! Pěkně zrekonstruované nádraží v Chebži, památka industriální architektury a perla poloviny devatenáctého století, je dnes jedním z nejhezčích v prostor pro umění v metropolitní oblasti a brzy bude také přestavěn na knihovnu. Bravo. Dokonalá fotografie pro otevření dokonalého místa.”*[6]

[5] Dziennik Zachodni, https://dziennikzachodni.pl/nieznany-dworzec-pierwsza-ksiazka-w-nowej-stacji-biblioteka-w-rudzie-slaskiejchebziu-w-piatek-2501-odbyla-sie-premiera-zdjecia/ar/13833876

[6] Tamtéž

SKUPINA

Golova tvorba nezahrnuje pouze práci na vlastních projektech, ale zahrnuje také spolupráci a angažmá ve fotografických iniciativách jiných umělců. Arek jako fotograf získával zkušenosti ve fotoreportérské komunitě, kde rychle pochopil, jak je důležitá podpora z profesního prostředí a jak inspirativní může být neustálý kontakt s kreativními kolegy z branže. Tento pohled a otevřenost vůči ostatním se projevily zejména v závěrečné fázi studia na Univerzitě v Opavě. Po získání titulu začal autor hledat nové formy realizace své fotografické vášně a řemesla. Podobně jako před mnoha lety Piotr Szymon se i Arek stal propagátorem studia na Institutu tvůrčí fotografie mezi svými kolegy fotografy. Mnoho zkušených fotoreportérů ze Slezska obdivovalo Golovu aktivitu v oblasti výstav a publikací a začali chápat hodnotu formalizované formy studia za českými hranicemi, která dává příležitost k posunu vlastních fotografií na vyšší úroveň. Gola ve svých vyprávěních opakovaně zdůrazňuje, jak důležité jsou pro něj příležitosti, které mu Slezská univerzita poskytla, stejně jako umělecké a organizační inspirace získané od českých pedagogů. Pod přímým vlivem Arka se několik jeho kolegů z období jeho intenzivní novinářské práce rozhodlo začít studia na této škole.

V roce 2016 se v rámci pravidelných konzultací na Horní Bečvě začíná pomalu formovat neformální skupina přátel a spolupracovníků z uplynulých let. Mezi kolegy Arka, kteří začínají na univerzitě studovat, patří například Arkadiusz Ławrywianiec, který byl po mnoho let jeho nejbližším spolupracovníkem a kolegou v novinách Dziennik Zachodni, či Michał Szalast kdysi spojený s deníkem Super Express. O rok později se ve škole objevují další jeho redakční kolegové – Tomasz Jodłowski a Rafał Klimkiewicz, se kterými se Arek seznámil již v 90. let, kdy začal

svou kariéru v denících Gazeta Wyborcza a Trybuna Śląska. V roce 2018 přichází i Jacenty Dędek, který je dalším velmi známým fotoreportérem, jenž pracoval v čenstochovské redakci Dzienniku Zachodního. Člen skupiny je rovněž Krzysztof Gołuch, který začal studovat ve stejné době jako Gola a který byl jediným, kdo nepocházel z prostředí médií, ale původně působil jako sociální pracovník.

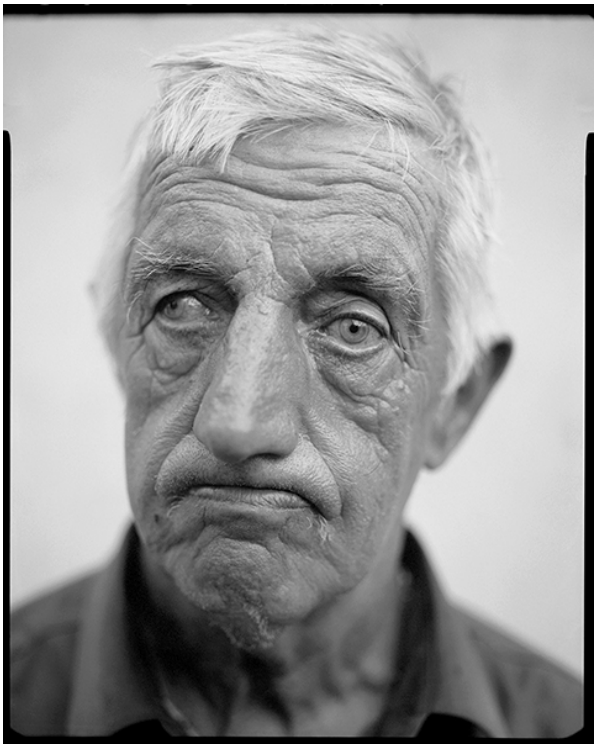

Krzysztof Gołuch, V práci

Kolem roku 2017 začíná krystalizovat myšlenka společného kolektivu a objevují se nápady na další spolupráci. Fotografové se již léta znají jako přátelé i profesionálně a pojí je láska k široce pojatému fotografickému dokumentu a tradiční pohled na něj. Skupina se navzájem podporuje v tvůrčí práci pomocí konzultací svých projektů a výstavních plánů. Fotografové často také sdílejí komerční zakázky a další aktivity, jako jsou přednášky a workshopy. Poprvé se také objevuje název neformální skupiny – „Akme". Název pochází z řeckého výrazu ἀκμή, který znamená „vrchol" či „kulminační bod", což dobře odráží pozici, ve které se fotografové z hlediska své umělecké zralosti nacházejí. Tento název však není výrazem přehnané sebedůvěry, či dokonce ignorance, ale představuje spíše naopak. Starověcí

doxografové často neznali datum narození či úmrtí osoby, jejíž život popisovali. Důležitější pro ně byly činy a názory osob, které studovali než jejich přesné biografické údaje. Z tohoto důvodu často vepsali „akme" jako datum určující to, co bylo v jejich životě nejdůležitější. Podobně sám sebe vidí i kolektiv okolo Arka. Jde o skupinu obyčejných chlapů ze Slezska, kteří prostě chtějí sdílet důležitá témata, aniž by za ně sklízeli vavříny či získávali komerční profit.

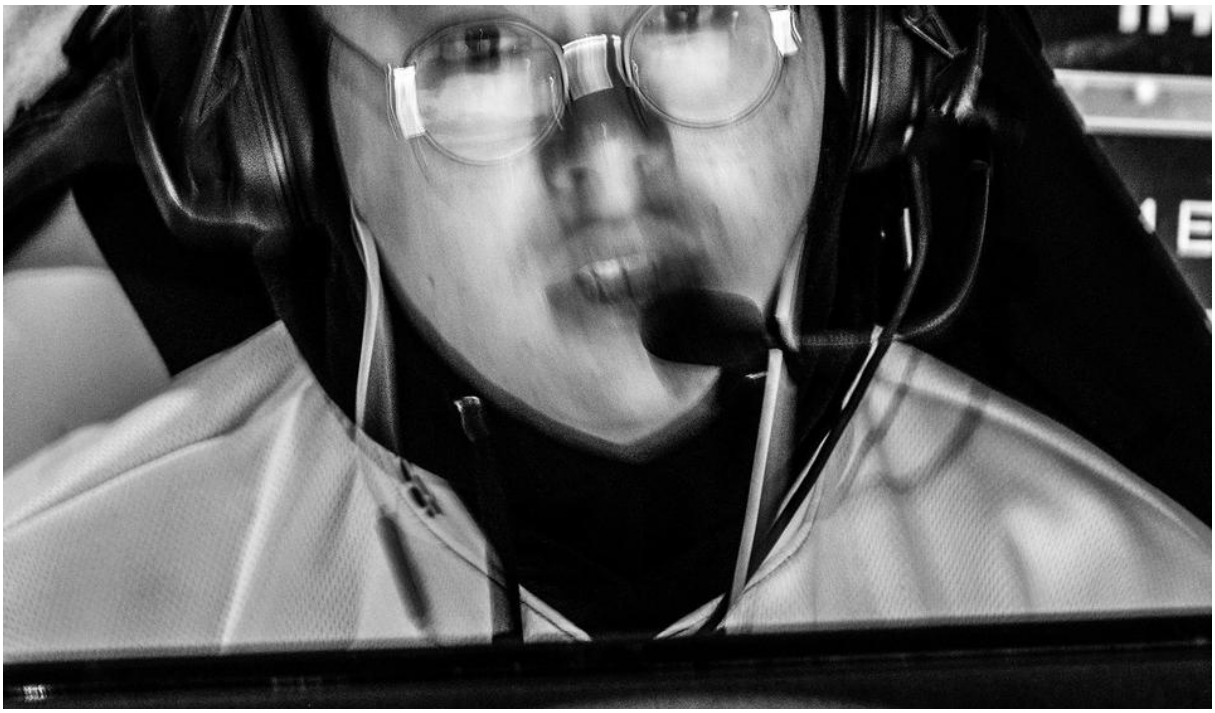

Jacenty Dędek, Portrét provincie

Konzultace ITF se v případě „Akme" staly přirozenou formou etablování fotografické iniciativy. Gola klade důraz na přínos a význam Slezské univerzity v Opavě na formování tohoto kolektivu. Ačkoli většina fotografů se zná z dřívější doby, je to právě česká škola, která v současné době určuje trendy a nabízí příležitosti k větší aktivitě. Na příkladu českých pedagogů se fotografové kolektivu snaží aktivně působit nejen v oblasti fotografie, ale i také organizačně. Výše zmíněné osobnosti profesionální fotografie jako Jindřich Štreit či Vladimír Birgus dokazují, že je možné si dlouhodobě udržovat rozsáhlou aktivitu na

vydavatelském, galerijním či festivalovém poli. Titáni české fotografie nám neustále představují nové fotografické práce, jsou otevřeni novým fenoménům v rychle se měnící branži a aktivně podporují mladší generaci svých studentů. Mezi přímými inspiracemi je často zmiňována i osobnost Jiřího Siostrzonky, jehož sociologické pozadí pomáhá budovat povědomí o zralosti dokumentárních projektů v širším teoretickém a vědeckém kontextu. Stejně jako mnozí fotografové na ITF i členové této skupiny jsou otevřeni čerpání inspirace od jiných studentů, což je nepochybně jednou z největších výhod této školy jako takové.

Rafał Klimkiewicz, Trans

Tzv. skupina „Akme" je relativně mladým jevem a neustále se formuje – zatím má spíše neformální charakter. S přihlédnutím k činnosti a zkušenostem fotografů, kteří ji tvoří, se však může stát základem pro budoucí významnou iniciativu, která může mít zásadní konstitutivní vliv na polskou fotografickou scénu.

DĚDICTIVÍ

„Jestli vidím dál, tak jenom díky tomu, že stojím na ramenech obrů." Tato slova jsou připisována jednomu z největších platonských filosofů jedenáctého století Bernardovi z Chartres a byla rozvinuta do současné podoby jiným velkým vědcem – Isaacem Newtonem. Vyjadřují velký respekt k úspěchům a objevům našich předků a stala se základem mentality evropského vědeckého světa. Žijeme v dobách, kdy je čím dál těžší přijít s něčím novým, aniž bychom nebrali v úvahu dosavadní úspěchy lidstva. Máme tak široký přístup k vědění, že nejen, že není správné býti ignorantem, ale je těžké ním vůbec býti, i kdybyste chtěli sebevíc. Využíváme tedy znalostí různých velikánů, úspěchů předchůdců a výzkumu prováděného po celém světě. Velikány nemusí být odborníci ze dávných lat - jsou to často moderní lidé, dokonce i přátelé nebo studenti. Používáme jejich metody nejen k rozvíjení jejich znalostí a experimentování s nimi, ale také k jejich negaci, testování či kritickému hodnocení. Tato slova jsou pravdivá, smysluplná a platná stejným způsobem pro exaktní vědy jako i pro svět umění.

Stejně jako Arkadiusz Gola čerpá plnými hrstmi z úspěchů jiných umělců a mistrů svého řemesla, tak i následující skupiny mladých fotografů se vědomě nebo podvědomě inspirují a navazují ve své tvorbě na vlivné fotografy, k nimž Gola nepochybně patří. Díky jeho četným výstavám a publikacím, jakož i vysoké aktivitě ve fotografickém světě a jeho přítomnosti v nejdůležitějších soutěžích, je Arek Gola uznávám ve světě současné polské fotografie, přičemž jeho pohled na sociální otázky po celá léta ovlivňuje i další generace umělců. Téma postindustriální společnosti a dopad ekonomických transformací, kterými se Gola zabývá, jsou v současné fotografii velmi populární. Philip Jones Griffiths nám představuje surové hornické

prostředí Walesu na přelomu padesátých a šedesátých let, které začalo upadat v důsledku zhoršující se ekonomické situace. Na dalších jeho fotografiích také vidíme napjatou sociální situaci, která vzplanula v Severním Irsku jen o deset let později a jejíž příčiny spočívají v hlubokých ekonomických nerovnostech mezi komunitami Angličanů a Irů. Za takových podmínek a okolnostech není výjimečný výbuch založený na předsudcích a vyhrocení na kulturních rozdílů, což se stalo také o několik desetiletí později ve Slezsku – i když samozřejmě v mnohem menším měřítku. Sebastião Salgado již po desetiletí dokumentuje a ukazuje nám špinavý a bezútěšný svět lidské chudoby a beznaděje. Ačkoli jeho první projekty se týkají chudoby v zemích třetího světa, kterou ukázal ve sbírkách jako „Migrace", „Uprchlíci" či „Nejistá milost", lidské utrpení zaznamenává nejen v Africe. Jeho práce ukazují dělníky ve Francii, Rusku nebo na Ukrajině, stejně jako i temnotu a nebezpečí práce v brazilských dolech. V závěru 90. letech byl také přítomen v loděnici v Gdaňsku, kde se odehrávaly události přelomové pro celou Evropu. Tento autor nám připomíná, jak důležité je být přítomen všude tam, kde je lidský život podrobován zkoušce, ať už je to v Brazílii, na čajových plantážích v Rádžasthánu nebo na ropných polích v Kuvajtu. Rovněž v tomto širším kontextu můžeme hledět na fotografie Jindřicha Štreita, který zachytil umírající svět českých vesnic. Po desetiletí se fotograf specializoval na dokumentování života předměstí a venkovských oblastí a lidí, kteří nedokázali vždy držet krok s měnícím se prostředím. Jedná se o univerzální příběhy, které mluví stejným jazykem, bez ohledu na to, zda jsou zachycené v socialistickém Československu, v bohatém Německu nebo ve vzdáleném a exotickém Japonsku. Samotný Štreit se také opakovaně zabýval tématem lidí z průmyslového prostředí, neboť vydal knihy jako „Lidé Třineckých železáren", „Ocelový svět" či „Vítkovice". Takže není divu, že to byl právě tento přednášející Institutu tvůrčí fotografie, který nalezl s Golou společný jazyk a stal se jeho přítelem a mentorem s tím, že pomáhá i se

výběrem materiálů pro mnohé Arkovy výstavy a knihy. Právě díky Golovým fotografiím můžeme pozorovat, jak běžné lidi ovlivňují velké společenské a ekonomické změny a odrážejí se na jejich životě, ačkoli sami na ně nemají žádný vliv.

Rafał Milach, Šedé

Mnoho fotografů se pokoušelo zachytit hořkou poetiku života v Horním Slezsku. Pro fotoreportéra z Gliwic Rafała Milacha se materiál o Slezsku stal začátkem znamenité kariéry a pomohl mu vstoupit do skupiny nejzajímavějších polských reportérů mladé generace své doby. Jeho esej „Šedé" (pol. „Szare"), kterou vydal v roce 2002, esteticky odkazuje na klasickou školu ambiciózní reportáže a ukazuje každodenní realitu slezských dvorků a ulic. Projekt způsobil, že si autora všimli po celé zemi a nastoupil na cestu k mezinárodnímu úspěchu, začal spolupráci s největšími fotografickými agenturami a získal nejvýznamnější ocenění na světě – včetně ceny World Press Photo. Od roku 2003 začal fotograf studovat na Slezské univerzitě v Opavě, a nakonec se stal jejím přednášejícím, čímž do školy přilákal mnoho polských fotografů. O Slezsko se zajímal i další opavský student Michał Łuczak. Jeho projekt „Nikisz" vypráví o lidech žijících v nezvyklém dělnickém katovickém sídlišti vybudovaném před více než 100 lety pro horníky dolu Giesche. Památkově chráněné sídliště je dnes jednou z největších turistických atrakcí vojvodství, ačkoli v dobach popisovaných

Łuczakem byl Nikiszowiec charakteristický vysokou nezaměstnaností a byl vnímán jako mimořádně nebezpečná čtvrť. Fascinace architekturou přivede fotografa k vytvoření další důležité práce – „Brutal" – která nám přibližuje historii posledních měsíců existence starého nádraží v Katovicích. Objekt dostavěný v roce 1972 se stal symbolem brutalistního stylu architektury a jedním z nejznámějších míst Horního Slezska. Když bylo v roce 2010 rozhodnuto o rekonstrukci nádraží a jeho značná část měla být zbourána, obyvatelé Katovic protestovali, aby se zachovalo jako památka socialistické éry – skvělých časů tohoto regionu.

Michał Łuczak, Brutal

Lorenzo Castore, Land

O kulturu Horního Slezska se zajímají i cizinci jako například Lorenzo Castore, který věnoval regionu svou knihu „Land". Publikace, kterou vydalo Muzeum v Gliwicích a nakladatelství Blow Up Press, začíná fotografiemi pořízenými fotografem při jeho první návštěvě ještě v 90. letech. Fotografie z tohoto období, které otevírají publikaci, zároveň tvoří prostor k interpretacji toho, jaký způsobem vypadá dnešní Slezsko zobrazené v další části knihy. Wojciech Nowicki, autor kultovní knihy „Dno oka. Eseje o fotografii", popisuje Castorův projekt následovně: *„Fotografie nevytvářejí transparentni relaci. Spíše jde o náměsíčnou cestu, o kradmé pohledy v poblouznění přes opocená skla. Černé omítky bezejmenného města, zimní pole pod těžkou oblohou: čerň země, poskvrněná běl sněhu. Opuštěná a křovími zarostlá země, mlhavá nádraží, cigareta za cigaretou. Vize dolů jako obrazy spoza skel batyskafu, na dně oceánu. Přízračné pochody pod znamením kříže, blízkost dívky. Dusno. Celá tato země znovu svlékla kůži, obrůstá novou. Pohozená svlečka schne a rozpadá se na prach: pozůstatky drobnych podniků z doby před několika lety lákají vybledlou reklamou, obchody velkých sítí se otevírají a zavírají. Slezsko, které je dnes více než kdy předtím součástí globální vesnice, si stále uvědomuje svou individualitu, topí se do světa."* Lorenzo Castore portrétoval

přeměnu regionu a energii lidí, jejichž cílem bylo změnit místo, které milují. Vzniklá kniha je pokusem o nový jazyk, kterým by šlo vyprávět o Slezsku. Někdy je zapotřebí pohled autora zvenčí, aby bylo možné vytvořit novou a svěží kvalitu. Je pravděpodobné, že podobným způsobem jsou hodnoceny i Golovy fotografie, které vytvořil jako host ve francouzském Nord-Pas-de-Calais.

Sentiment s uplynulou epochou je charakteristický také pro nejmladší generací fotografů. Ani ne třiadvacetiletá Wiktoria Kotová vypráví o bývalém hornickém rekreačním centru Silesiana. Objekt byl vybudovaný v 60. letech minulého století a zpočátku představoval pro osoby, které se narodily a vyrůstaly v demokratickém Polsku, jen pozůstatek minulosti a zastaralou zajímavost. Po úpadku dolů a ve volném tržním hospodářství neexistoval již prostor pro skupinové dovolené rodin dělníků, jež by organizovaly podniky. Budovy jako Silesiana a mnoho dalších jim podobných začaly upadat do zapomnění a ruiny přestaly plnit svou předchozí funkci. V době moderní architektury a dostupnosti zahraničních zájezdů byla konferenční místnost s desetimetrovou mozaikou prezentující akrobatické gymnasty ve stylu socialistického realismu k ničemu.

Wiktoria Kotová, Silesiana

Autorka zdokumentovala historii objektu, přičemž oslovovala horníky, kteří zde trávili dovolenou, tvořili sportovní kluby a pracovali na tomto místě v tzv. akcích Z. Díky jejich příběhům a archivním fotografiím byla vytvořena esej, která je smutný portrétem Hornické riviéry a symbolem toho, že všechny změny, které následovaly, nemusely být pro obyvatele

a dělnickou kulturu regionu prospěšné. Humanistický přístup zde není náhodný. Do projektu se zapojil i Arek Gola, který se stal mentorem autorky v prvním ročníku studia a přímo pomáhal při práci s fotografickými a archivními materiály. Navzdory tomu, že projekt Kotové je diametrálně odlišný od Golových fotografií, můžeme v něm vidět podobný překaz. Mnoho dalších mladých tvůrců přiznává Golův vliv na svoji práci. Někteří bývalí nebo i současní opavští studenti jako Maciej Gapiński nebo Piotr Bednarek mu vděčí za své počátky v profesionální fotožurnalistice či komerční fotografii. Jiní si vybrali podobnou cestu jako Arek spíše nevědomky.

Wiktor Kubiak, 06 Kleofas

Wiktor Kubiak podobně jako kdysi mladý Gola byl členem hornického zájmového kroužku – nikoliv však fotografického, ale boxerského. Právě tehdy začal seriózně fotografovat svět, který mizel. V letech slávy patřila sportovní hala, ve které Kubiak trénoval, dolům, ale hospodářská krize donutila majitele pozemek s halou prodat. Podinvestovaná a chátrající hala se dostala v průběhu let do havarijního stavu a byla zbořena, avšak sportovci dále trénovali a vyhráli další tituly. Kubiak zvěčnil poslední měsíce činnosti klubu 06 Kleofas a ukázal smutny konec sportovního klubu, který umožňoval mnoha nadšencům uniknout z každodenní reality. Krakovská fotografka Konstancja Nowina Konopková byla fascinována nechvalně známou čtvrtí Biskupice v Zabrzi a vytvořila příběh, jakých bylo na slezských dvorcích mnoho. Její esej „1001 zlých činů" (pol. „1001 złych uczynków") ukazuje skupinu chlapců, kteří vyrůstají ve slezské kultuře chudoby, na místě bez vyhlídek a bez šance na rozvoj.

Konstancja Nowina Konopka, 1001 zlých činů

Kaja Ratová, Kajnikaj

Kaja Ratová, Kajnikaj

Bolestivější a odrazující stranu Slezska zachytila také Kaja Ratová, absolventka Umělecké univerzity v Poznani a studentka Slezské univerzity v Opavě. Název jejího projektu ve slezském dialektu „Kajnikaj" je hrou slov, která znamená „kde-nikde". Nezáleží na místě, z něhož pochází, protože se nachází kdekoli – tady, anebo nikde. Ratová, která pochází z malé odlehlé slezské obce, se necítí spojena se svým regionem. V její rodině není žádná hornická tradice a šedý a obyčejný region je pro ni spíše nudným vězením než místem s jakoukoli minulostí. *„Není to tu ani pěkné, ani ošklivé. Neexistuje zde žádné dědictví z předchozích generací, nebo dokonce vyjádření nereálné fantazie těch přítomných."* [7] Její pohádkové až snové fotografie jsou motivovány touhou uniknout a jsou pokusem vytvořit novou mytologii vlastní identity. Vědomým či nevědomým způsobem

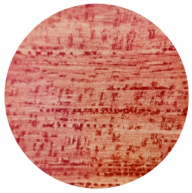
[7] Měsíc fotografie v Krakově, http://2017.photomonth.com/pl/portfolio/kaja-rata-kajnikaj/

nám Ratová ukazuje Slezsko, které jsme však dosud neviděli. Nové „vnitřní" Slezsko nových Slezanů. Snímky Ratové nehodnotí a nesnaží se analyzovat. Průmyslová tradice je v „Kajnikaj" jen stínem a pozadím pro zajímavý příběh o hledání vlastního já. Současný trend odklonu od dosavadní klasické narace o Horním Slezsku a postindustriálních oblastech je také viditelný v inovativním projektu Michała Patyckého „The Sun". Autor v něm rozvíjí individuální příběh horníka z komunistického Polska, který při zakončení práce v dole musí doplňovat nedostatek světla ve vlastní kůži pomocí ultrafialových lamp. Idealizovaná socialistická propaganda měla ukázat technologický pokrok polského průmyslu a skutečnost, že stát se stavěl za práva zaměstnanců, což však nemělo nic společného s realitou. Pro fotografa to však nebylo důležité, protože se projekt stává příspěvkem k mnohem hlubší diskusi. Patyckého abstraktní příběh diskutuje v širším kontextu velmi aktuální problém změny klimatu související s využíváním ložisek a s neoddělitelným vztahem mezi člověkem a jeho nejdůležitějším zdrojem energie – sluncem. Estetika volně inspirovaná konstruktivismem a grafický design přináší na mysl průmyslové publikace z počátku dvacátého století, což stmeluje celý projekt a ještě více podtrhuje jeho poselství. Rodák ze Slezska se jedinečným způsobem baví formou a reinterpretuje historii svého regionu, aby mohl svěžím způsobem navodit důležité otázky, které jsou univerzálně platné pro všechny lidi.

Michał Patycki, The Sun

DOSLOV

Není pochyb o tom, že Arkadiusz Gola je vynikajícím fotografem. Jeho jedinečnost se neprojevuje pouze ve fenomenálních fotografiích, které jsou již po mnoho let oceňovány a získávají ceny ve fotografických soutěžích v Polsku i v zahraničí. V průběhu let se Arek Gola vyšvihl na vrchol široké skupiny fotožurnalistů a stal se zároveň učitelem, porotcem soutěží a fotografickým aktivistou.

Arkadiusz Gola aktivně pracuje ve prospěch fotografického prostředí, pořádá popularizační přednášky pro mládež i seniory a sdílí své zkušenosti s prostředím profesionálních fotoreportérů. Gola je také spoluzakladatelem a mnohaletým členem vědecké rady Mezinárodního fotografického a sociologického sympozia Průmyslové dědictví v dokumentární fotografii. Tato akce vznikla z iniciativy českého sociologa a fotografa doc. Jiřího Siostrzonka a každoročně přitahuje do Zabrze velké skupiny fotografů, kteří se zajímají o průmyslové dědictví regionu. Téma sympozia nutí přemýšlet o dokumentární fotografii v širších souvislostech a vybízí mladé fotografy k diskusi nad tím, co je dokumentární fotografie. Konference se neustále rozvíjí a je jedinečnou událostí na fotografické mapě Polska, a zároveň se již stala trvalou součástí kulturního kalendáře Slezska.

Přestože Arek začal poměrně rychle vynikat mezi svými vrstevníky a nalezl své místo na fotografickém výsluní, nelibuje si ve velkém světě. Zůstal věrný tradici místa, kde vyrostl, a uchoval si svůj přístup k fotografii jako k uměleckému a komunikačnímu prostředku. Svou profesní cestu započal na počátku 90. let a rozvíjel se v době zřetelného štěpení dokumentární fotografie a reportáže. Toto zřejmé rozdělení v současné době začalo opět zanikat a tyto pojmy se někdy zaměňují.

Tato zdánlivě triviální situace může vést k mnoha problémům a deformacím v reportérské práci, což můžeme pozorovat v posledních letech. Polské i světové dějiny fotografie už zažily situace, kdy si uznávaní a profesionální fotoreportéři dovolili zkreslit realitu, aby získali vysněné snímky. Známými byly případy, kdy fotograf pohyboval tělem utonulého dítěte, aby poukázal na tragédii masové migrace, nebo také aranžování vymyšlených snímků, jako v případě polského procesí Božího těla v Lipinách. Tyto situace byly pro fotografy-tradicionalisty nepřípustné. Taková zdánlivě drobná zkreslení vnáší do fotografie, která slouží jako prostředek komunikace, klam a podkopávají smysl novinářské práci a význam fotografie jako vizuálního média. Gola věnuje této problematice svoji disertační práci a kritizuje jevy a přešlapy vyskytující se ve světě dokumentární fotografie. Nezpochybňuje skutečnost, že takové aktivity v oblasti fotografie mají smysl v uměleckém vyjádření - poukazuje však na to, že by mělo existovat jasné oddělení a nová definice toho, čím je dnes skutečný a pravdivý dokument či reportáž. Gola ve své práci také vyjadřuje kritiku široce pojatých koncepcí takzvaného „nového dokumentu" a zdůrazňuje změnu poměru mezi tvorbou a „živým" dokumentem. To, co kdysi bývalo normou, se dnes pomalu propadá od minulosti a stává se avantgardou. Ironií je, že řemeslní fotografové jako Gola dnes dostávají pozvánky na autorská setkání především proto, že se pomalu stávají mizejícím druhem fotografa.

Navzdory svému věku a zkušenostem se Arkadiusz Gola neustále rozvíjí a vytyčuje si nové plány a cíle pro svůj fotografický rozvoj. Tento fotograf navzdory rozvinutému stylu a přístupu k tématům, která sleduje, se snaží cílit k fotografické dokonalosti. V jeho práci můžeme pozorovat dva hlavní směry inspirace, ke kterým se navíc Gola sám ochotně přiznává. Blízká Golově srdci je česká škola fotografie. Autor si váží Josefa Koudelky za jeho technické dovednosti a vynikající

kompoziční um. Koudelka posiluje symboliku svých fotografií díky jednoduché a vědomé konstrukci snímků. Díky tomuto přístupu jsou snímky českého fotografa univerzální a nadčasové. Tento přístup je Golovi velmi blízký a sám zdůrazňuje, že právě jednoduché fotografie nejlépe získávají patinu a přechází do historie. Druhou stranou dokumentární mince jsou pro Arka fotografie Jindřicha Štreity. Z práce tohoto fotografa ční humanismus a osobní přístup ke každému člověku, s nímž se setkává při realizaci daného tématu. Důraz na člověka dovoluje Štreitovi proniknout do fotografovaných světů tak hluboko jako málokterému umělci. Štreitovy fotografie jsou lehké a přirozené, jako bychom viděli scény vlastníma očima. Zapomínáme o existenci fotografa, jsme součástí scény a můžeme se zaměřit na vnímání obrazu. Zjednodušení obrazu do pozice symbolů. Jednoduchost a naturalismus – to je Svatý grál Arkadiusze Goly...

Tento přístup je pro Golu velmi důležitý. Ve chvíli, kdy píšu tato slova, vzniká Arkova nejnovější kniha, ve které neobvykle vědomě buduje naraci zaměřenou na pocity. „Království nebeské" (pol. „Królestwo niebieskie") je návratem do magického světa slezských dvorků. V knize je vedle surrealistických scén poměrně velké množství fotografií, které bychom tam nečekali. Jednoduché, někdy až primitivní fotografie kontrastují se silnými a velmi grafickými rámy. Tento přístup je účelný a jeho cílem je překázat pravý duch měnícího se Slezska. Stejně jako Arkových mistrů – Koudelky a Štreita – jednoduché motivy rostou na úroveň mimořádných symbolů. Region v „Království nebeském" již není průmyslovým prostorem, ale stává se „planetou Slezsko" – místem, které má svůj vlastní jedinečný charakter, a lidmi, kteří ho dnes tvoří.

Před více než 100 lety se v hlavě Alberta Kahna zrodila myšlenka vytvořit fotografický záznam doby, ve které žil. Archiv planety, který na základě iniciativy francouzského bankéře v letech 1909 až 1931 vznikl,

obsahuje více než 72 000 fotografií a 183 000 metrů filmové pásky a ukazuje život v téměř 50 zemích světa. Tento jedinečný záznam historie je často přehlížen a bagatelizovaný. Fotografie Arkadiusze Goly nám ukazují společenské změny a již nyní mají neocenitelnou hodnotou pro historiky, kulturology a novináře. Sám autor si je také vědom důležitosti své práce a neustále se snaží, aby se jeho fotografie dostaly k co nejširšímu publiku. Na rozdíl od mnoha svých kolegů fotoreportérů věnuje velkou pozornost profesionální prezentaci své práce v knižních publikacích a také archivaci svých fotografií v muzejních sbírkách. Právě díky takovým autorům a jejich úsilí můžeme dnes cítit a pochopit lidi, kteří tu byli před námi. Empatie a porozumění ostatním lidem se jeví jako obzvláště důležité v době rostoucí politické a sociální polarizace. Žijeme v době, kdy nevinné vtipy mohou urazit lidskou důstojnost v nepředstavitelném měřítku, a nedostatek vůle vcítit se do něčí kůže vede ke konfliktům a utváření zkreslených názorů o neznámých lidech a společnostech. Zdá se, že v této zvláštně době potřebujeme dokumentární fotografii, která je pravdivá a čistá, více než kdy jindy...

SEZNAM VÝSTAV A OCENĚNÍ

1990

Skupinová výstava „Gwiazdy i twarze Domu Muzyki i Tańca”, Dům hudby a tance, Zabrze, Polsko

1992

3. místo ve fotografické soutěži „Zabrzańskie zabytki w fotografii”, Zabrze, Polsko

1993

1. místo ve fotografické soutěži „Biskupice w fotografii”, Městské kulturní centrum, Zabrze, Polsko

Skupinová výstava „Fotografie Głosu Zabrza i Rudy Śląskiej”, Městské kulturní centrum, Zabrze, Polsko

Výstava „Kadry, słowa, dźwięki”, Teatr Nowy, Zabrze, Polsko

1995

Výstava „Sakralna sztuka przydrożna XVII-XX wieku w Zabrzu i okolicach”, Městské muzeum, Zabrze, Polsko

Mimosoutěžní výstava „Polska Fotografia Prasowa 95”, Varšava, Polsko

1996

Výstava „Prace fotoreporterów prasowych 1990-1995”, Slezské muzeum, Katovice, Polsko

1997

Skupinová výstava a kniha „Wielka woda", Klub mezinárodních tisků a knih, Katovice, Polsko

1998

2. místo ve fotografické soutěži „Polska Fotografia Prasowa 1998" v kategorii Kultura, Varšava, Polsko

2000

Mimosoutěžní výstava „Polska Fotografia Prasowa 2000", Varšava, Polsko

2002

1. místo ve fotografické soutěži Světové poháry ve skocích na lyžích, Zakopane, Polsko

2003

1. místo ve fotografické soutěži „Polska Fotografia Prasowa 2003" v kategorii Svět, ve kterém žijeme za projekt „Śląska Riwiera", Varšava, Polsko

2. místo ve fotografické soutěži „Polska Fotografia Prasowa 2003" v kategorii Každodenní život za projekt „Misterium w Kalwarii Zebrzydowskiej", Varšava, Polsko

Výstava „Wiara i tradycje Górnoślązaków", Městské muzeum, Ruda Śląska, Polsko

Výstava „Śląska Riwiera", Muzeum těžby uhlí, Zabrze, Polsko

1. místo ve fotografické soutěži firmy Bayer „Ekologie v objektivu" v kategorii Devastace

Vyznamenání ve fotografické soutěži Newsweeku za „Sami swoi z Rudy Śląskiej" v kategorii Každodenní život

Skupinová výstava „Chasyd – Żyd pobożny", Galeria Atelier, Kraków, Polsko

2004

Skupinová výstava Slezská tisková fotografie 2003, Slezská knihovna, Katovice, Polsko

Titul „Novinář roku 2003" Dzienniku Zachodního, Katovice, Polsko

1. místo ve fotografické soutěži „Okolnosti každodenního života" v Tygodniku Powszechnym

Cena a mimosoutěžní výstava Głosu Pomorza, IX Przegląd Fotografii Polskiej i Europejskiej „Złota Muszla 2004", Bałtycka Galeria Sztuki Miejskiego Ośrodka Kultury, Koszalin, Polsko

2005

Výstava „Było sobie Karmańskie", Městské muzeum, Ruda Śląska, Polsko

3. místo ve fotografické soutěži Slezská tisková fotografie 2004, Slezská knihovna, Katovice, Polsko

2. místo ve fotografické soutěži „BZ WBK Press Foto" v kategorii Sport – fotoreport

Speciální cena BZ WBK „Warto być razem" v soutěži BZ WBK Press Foto

2006

2. místo ve fotografické soutěži Slezská tisková fotografie 2005, Slezská knihovna, Katovice, Polsko

Mimosoutěžní výstava „Pielgrzym w drodze”, Ostrava, Česká republika

2. místo ve fotografické soutěži „BZ WBK Press Foto” v kategorii Sport – jednotlivá fotografie

Vyznamenání ve fotografické soutěži a výstava „Motywy Śląska”, Galeria Okręgu Śląskiego Związku Polskich Artystów Fotografików, Katovice, Polsko

Výstava „Węgiel”, Galeria Okręgu Śląskiego Związku Polskich Artystów Fotografików, Katovice, Polsko

2007

1. místo ve fotografické soutěži Slezská tisková fotografie 2006, Slezská knihovna, Katovice, Polsko

2008

Výstava „Romowie wśród nas”, Galeria Fotografii B&B, Bielsko-Biała, Polsko

2009

Výstava „Kobiety Kopalni”, 6 Międzynarodowy Festiwal Fotografii, Rybnik, Polsko

3. místo ve fotografické soutěži „Wymiar architektury”, Galeria Sztuki Współczesnej Bunkier Sztuki, Kraków, Polsko

Skupinová výstava „Śląski Modernizm”, Galeria Okręgu Śląskiego Związku Polskich Artystów Fotografików, Katovice, Polsko

Prezentace alba „Gliwickie inspiracje. Twórczość rzeźbiarska Krzysztofa Nitscha”, Ruiny Teatru Miejskiego, Glivice, Polsko

3. místo ve fotografické soutěži „BZ WBK Press Foto" v kategorii Portret – report

Výstava XVI Międzynarodoweho konkursu fotografie „Zestaw", Świdnicki Ośrodek Kultury, Świdnica, Polsko

Výstava „Nikiszowiec", Galeria Okręgu Śląskiego Związku Polskich Artystów Fotografików, Katovice, Polsko

Výstava „Kobiety kopalni", Skansen Górniczy „Królowa Luiza", Zabrze, Polsko

Výstava „Kobiety Kopalni", Muzeum těžby uhlí, Zabrze, Polsko

Skupinová výstava „30 lat Galerii Katowice ZPAF", Galeria Okręgu Śląskiego Związku Polskich Artystów Fotografików, Katovice, Polsko

Skupinová výstava „Klauzurní a diplomové práce Institutu tvůrčí fotografie FPF Slezské univerzity v Opavě za rok 2009 2. část: Hranice dokumentu", Národní divadlo moravskoslezské, Ostrava, Česká republika

Výstava „Romowie wśród nas", Osiedlowy Klub RSM „Matecznik", Ruda Śląska, Polsko

2010

Výstava „Ženy v dole", Muzeum umění, Olomouc, Česká republika

Skupinová výstava „Twarze Portrety Maski", Instytut Sztuki w Katedrze Teorii Sztuki i Dydaktyki Artystycznej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, Wydział Artystyczny w Cieszynie, Těšín, Polsko

1. místo ve fotografické soutěži Slezská tisková fotografie 2009, Slezská knihovna, Katovice, Polsko

Skupinová výstava „36”, Galeria Rondo Sztuki, Katovice, Polsko

Skupinová výstava „Dvacátý rok Institutu tvůrčí fotografie FPF Slezské univerzity v Opavě”, Národní divadlo, Brno, Česká republika

Skupinová výstava „Dvacátý rok Institutu tvůrčí fotografie FPF Slezské univerzity v Opavě”, Galerie GAMU, Praha, Česká republika

Skupinová výstava škol umění na Fotofestiwalu 2010, Lodž, Polsko

Skupinová výstava „Dvacátý rok Institutu tvůrčí fotografie FPF Slezské univerzity v Opavě”, University of Oxford, Oxford, Velká Británie

Výstava „Ludzie z węgla”, Skansen Górniczy „Królowa Luiza”, Zabrze, Polsko

Skupinová výstava „Dvacátý rok Institutu tvůrčí fotografie FPF Slezské univerzity v Opavě”, Koelnmesse, Kolín nad Rýnem, Německo

Skupinová výstava „Tu. Człowiek i przestrzeń”, Śląski Urząd Wojewódzki, Katovice, Polsko

Cena starosty města Zabrze, Dům hudby a tance, Zabrze, Polsko

Výstava „Kazimierz Szołtysek i Arkadiusz Gola”, Městské kulturní centrum, Zabrze, Polsko

Výstava „Romowie wśród nas”, Galeria Okręgu Śląskiego Związku Polskich Artystów Fotografików, Katovice, Polsko

Výstava „Bez rewolucji”, Galeria 2piR, Poznań, Polsko

Skupinová výstava „Dvacátý rok Institutu tvůrčí fotografie FPF Slezské univerzity v Opavě”, Open Gallery, Bratislava, Slovensko

2011

Skupinová výstava „Horníci světa", Centre Historique Miner, Lewarde, Francie

Stipendium hejtmana Slezského vojvodství v oblasti kultury

Vyznamenání ve fotografické soutěži a skupinová výstava Slezská tisková fotografie 2010, Slezská knihovna, Katovice, Polsko

Výstava „Rzeczy symboliczne", Muzeum historie Katovic, Katovice, Polsko

Výstava „Stany graniczne", Slezské muzeum, Katovice, Polsko

Výstava „Romowie wśród nas", Centrum im. Ludwika Zamenhofa, Bělostok, Polsko

Skupinová výstava „Dvacátý rok Institutu tvůrčí fotografie FPF Slezské univerzity v Opavě", VII Warszawski Festiwal Fotografii Artystycznej 2011, Bochenska Gallery, Varšava, Polsko

Výstava „Hraniční stavy", Galerie Gottfrei, Opava, Česká republika

1. místo ve fotografické soutěži „BZ WBK Press Foto" v kategorii Příroda a přírodní prostředí – fotoreport

Skupinová výstava „Na marginesie społeczeństwa", Abbaye de Neumünster, Lucemburk, Lucembursko

Výstava „Druga strona cegły", Zabytkowa kopalnia Guido, Zabrze, Polsko

2012

Výstava „Śląskie. Zmiana. 2011", Galeria Pusta, Katovice, Polsko

Výstava „Stany graniczne”, Muzeum dějin fotografie, Kraków, Polsko

Výstava „Lidé z uhlí”, Muzeum Hlučínska, Hlučín, Česká republika

3. místo ve fotografické soutěži „BZ WBK Press Foto” v kategorii Portrety – fotoreport

Skupinová výstava Slezská tisková fotografie 2012, Slezská knihovna, Katovice, Polsko

Skupinová výstava ZPAF Okręg Śląski, Galeria Okręgu Śląskiego Związku Polskich Artystów Fotografików, Katovice, Polsko

Skupinová výstava „Klopsztanga. Polsko bez hranic / Polen Grenzenlos”, Kolín nad Rýnem, Německo

Výstava „Horníci světa – Mineurs Du Monde – Živá paměť”, Międzynarodowe Targi Turystyki Dziedzictwa Przemysłowego i Turystyki Podziemnej, Zabrze, Polsko

Skupinová výstavy „Klopsztanga. Polsko bez hranic / Polen Grenzenlos” a „Pracovní paměť / Erinnerung an Arbeit”, Zollverein, Essen, Německo

Skupinová výstava „Marginesy”, Stara Galeria, Varšava, Polsko

Skupinová výstava „Współodczuwanie – dialog”, Galeria Okręgu Śląskiego Związku Polskich Artystów Fotografików, Katovice, Polsko

2013

Scénografie pro divadlení hru Known Unto God, Loos-en-Gohelle, Francie

Speciální cena soutěže Slezská tisková fotografie 2013 za cyklus Fabryka

Výstava „Druga strona cegły”, Galeria Obok, Tychy Press Photo, Tychy, Polsko

Skupinová výstava ZPAF Okręg Śląski „Przegląd”, Galeria Okręgu Śląskiego Związku Polskich Artystów Fotografików, Katovice, Polsko

2. místo ve fotografické soutěži „Grand Press Photo” v kategorii Lidé

Výstava a autorský večer „Druga strona cegły”, Obornicki Ośrodek Kultury, Oborniki, Polsko

Vyznamenání ve fotografické soutěži a skupinová výstava VIII Ogólnopolskiego Biennale Fotografii „Kochać Człowieka”, Oświęcimskie Centrum Kultury, Osvětim, Polsko

Multimediální instalace „Pamięć Pracy / Pokaż Twoje Rany / Droga”, Przemysłowa13, Kurator: Stephan Stroux

Autorský večer v rámci letních fotografických workshopů „Spotkania z fotografią”, Městské kulturní centrum, Zawiercie, Polsko

Předseda poroty v soutěži „Wielkopolska Press Photo 2013”, Poznaň, Polsko

Účast v exteriérní akci ZPAF „Sacrum – Miasto – Profanum”, Kazimierz nad Wisłą, Polsko

Skupinová výstava „Sacrum – Miasto – Profanum”, Centrum Sztuki – Zamek Sielecki, Sosnovec, Polsko

Výstava „Obrazy północy”, Konferencja i Targi Turystyki Poprzemysłowej, Zabrze, Polsko

Přednáška týkající se industriální fotografie během konference „Alternatywny fotoprzewodnik”, Kompleks kulturalno-oświatowy „Stare Gliwice”, Glivice, Polsko

Novinářské workshopy pro seniory v rámci projektu „Aktywny Bytom – przyjazny seniorom II", Bytom, Polsko

Autorské setkání, Fundacja Ulica, Zabrze, Polsko

Publikace knihy „Architektura modernistyczna w Zabrzu", Městský úřad, Zabrze, Polsko

Workshop, Fundacja Ulica, Zabrze, Polsko

2014

Výstava „Obrazy północy", Galeria Okręgu Śląskiego Związku Polskich Artystów Fotografików, Katovice, Polsko

Skupinová výstava „Niepohamowanie", Klub Muzyczny 4art, Glivice, Polsko

Výstava „Biedaszyby", Raciborskie Centrum Kultury, Ratiboř, Polsko

Workshop ITF, Ruda, Česká republika

Výstava „Arek Gola. Fotografie", Dolnośląskie Centrum Fotografii, Vratislav, Polsko

Workshop ITF, Slezské Rudoltice, Česká republika

Přednáška v rámci Międzynarodowe warsztaty fotograficzne Norwesko-Polskiej Akademii Filmu i Fotografii

Mezinárodní vědecká konference „Fotografie v zrcadle společenských věd", Dům umění, Opava, Česká republika

Mezinárodní vědecká konference „Życie w śląskim krajobrazie poprzemysłowym". Wyższa Szkoła Techniczna, Zabrze, Polsko

Skupinová výstava „Polish Dream”, Galerie für Fotografie, Hannover, Německo

Přednáška na Mezinárodní vědecké konferenci „Przewodniki w kulturze”, Instytut Kulturoznawstwa, Vratislav, Polsko

Představení knihy „Known unto God. Ou l’incroyable histoire de Monsieur Topowski”, Lille, Francie

Skupinová výstava ZPAF „Polska w obiektywie”, Centrum Kultury, Skopje, Makedonie

2015

Výstava „Dziewczyna z dywanem”, Galeria 5, Katovice, Polsko

Přehlídka dokumentární fotografie a cyklů „Pejzaż z kamieni” a „Fabryka 514”, Sosnowieckie Centrum Sztuki - Zamek Sielecki, Sosnovec, Polsko

Diskuzní pořad s promítáním mimořádného fotografického projektu, Dům umění, Opava, Česká republika

Autorské setkání, Cafe Reaktywacja, Sosnovec, Polsko

3. místo ve fotografické soutěži Slezská tisková fotografie 2014, Slezská knihovna, Katovice, Polsko

Představení knihy a autorské setkání „Poziom na dwa łamy”, Městská knihovna Zabrze, Polsko

1. místo ve fotografické soutěži „BZ WBK Press Foto” v kategorii Příroda – fotoreport

1. a 2. místo ve fotografické soutěži IX Ogólnopolskie Biennale Fotografii” „Kochać człowieka, Osvětim, Polsko

1. místo ve fotografické soutěži „Grand Press Photo 2015" v kategorii Prostředí – fotoreport

Skupinová výstava Śląski Festiwal Fotografii, Kompleks „Sztygarka", Chořov, Polsko

Workshop a spotkanie autorskie Śląski Festiwal Fotografii, Chořov, Polsko

Skupinová výstava „Praca", Industriada, 2015, Walcownia Huty Szopienice, Katovice, Polsko

Představení knihy a autorské setkání „Poziom na dwa łamy", Stacja Artystyczna Rynek, Glivice, Polsko

Skupinová výstava „Power Flower", Festiwalu Fotografii „Plener", Żory, Polsko

Skupinová výstava ZPAF „Linie papilarne", Galeria ZPAF, Katovice, Polsko

Výstava „Polish Dream. Współczesna fotografia dokumentalna", Galeria PixHouse, Poznaň, Polsko

Spolupořadatel Mezinárodního fotografického a sociologického sympozia „Dziedzictwo przemysłowe w fotografii dokumentalnej", „Człowiek i jego praca – przemiany, Zabrze, Polsko

2016

Výstava „Druga strona cegły", Prudnicki Ośrodek Kultury, Proudník, Polsko

Výstava „Druhá strana cihly", Arcidiecézní muzeum, Olomouc, Česká republika

Přednáška Jindřicha Štreita a Arkadiusze Goly, Muzeum umění, Olomouc, Česká republika

Výstava a prezentacja albumu „Ogrodowa 1", Pałac Schoena, Sosnovec, Polsko

Přednáška, „Akademia fotografii", Muzeum Górnośląskie, Bytom, Polsko

2018

Přednáška na mezinárodní konferenci „Fotografia w kontekście współczesnej sztuki", Dny fotografie, Levice, Slovensko

Přednáška, II Tarnogórski Festiwal Fotografii, Tarnovice, Polsko

Skupinová výstava Lukáše Horkého, Arkadiusze Goly a Michała Patyckého, Moravia Banka, Frýdek-Místek, Česká republika

Přednáška a celodenní projekce fotografií z cyklu „Kobiety kopalni", Industriada, Slezské muzeum, Katovice, Polsko

Spolupořadatel Mezinárodního fotografického a sociologického sympozia, „Fotograf – humanista", Muzeum Górnictwa Węglowego, Zabrze, Polsko

Přednáška „Śląsk jakim go widzę", Festival „Śląski szwong", Muzeum Górnośląskie, Bytom, Polsko

Workshop X-plore Fujifilm, Uhelné doly Staszic a Ziemowit, Katovice, Polsko

Představení knihy „Kazimierz Seko. Fotografia", Muzeum Historii Katowic Katovice, Polsko

BIBLIOGRAFIE

An Unknown Station / Nieznany dworzec, Arkadiusz Gola, Joanna Helander, Miejska Biblioteka Publiczna, Ruda Śląska 2019, ISBN 978-83-951244-2-6

Czasem do Pana piszę, Zbigniew Stryj, Księgarnia Św. Jacka, Katovice 2015, ISBN 978-83-7030-941-1

Człowiek i jego praca. Przemiany, Wydawnictwo Pokonferencyjne, Zabrze 2017, ISBN 978-83-62023-83-0

Known Unto God. Ou l'Incroyable histoire de Monsieur Topowski, Stan Lafleur, Dominique Sampiero, Editions Invenit, 2014, ISBN 978-29-18698-72-2

Ludzie z węgla, Arkadiusz Gola, Marek Twaróg, Stowarzyszenie na Rzecz Restauracji i Propagowania Sztolni Królowa Luiza, Zabrze 2010, ISBN 978-83-62023-20-2

Nie muszę wracać…, Arkadiusz Gola, Zbigniew Stryj, Muzeum Miejskie, Zabrze 2012, ISBN 978-83-62023-13-4

Ogrodowa 1, Arkadiusz Gola, Pałac Schoena - Muzeum, Sosnovec 2016, ISBN 978-83-944689-3-4

Poziom na dwa łamy. Śląska fotografia prasowa w Trybunie Robotniczej i Dzienniku Zachodnim. 1960-1989, Arkadiusz Gola, Śląsk – Wydawnictwo Naukowe, Katovice 2015, ISBN 978-83-7164-837-3

Stany graniczne. Fotografia, Arkadiusz Gola, Muzeum Śląskie, Katovice 2011, ISBN 978-83-62593-00-2

JMENNÝ REJSTŘÍK

Bednarek, Piotr, 69
Beler, Beler, 29
Bernard z Chartres, 63
Birgus, Vladimír, 40, 48, 62
Castore, Lorenzo, 67
Castro, Fidel, 22
Celejewski, Grzegorz, 28, 33
Chojkowski, Józef, 53
Chyliński, Marek, 35
Ciecierski, Andrzej, 28
Czajkowski, Zygmund, 32
Daszewski, Adam, 30
Dędek, Jacenty, 61
Dworaczyk, Marek, 53
Eastman, George, 16
Fenton, Roger, 16
Gadomski, Stanisław, 53
Gapiński, Maciej, 69
Gola, Adam, 27
Gola, Danuta, 24
Gola, Halina, 33
Gola, Ryszard, 24
Gołuch, Krzysztof, 56, 61
Griffiths, Philip Jones, 63
Grzelewská, Ada, 37
Helanderová, Joanna, 57, 58
Holas-Idziakowá, Halina, 29
Idziak, Sławomir, 29
Jodłowski, Tomasz, 36, 60
Kahn, Albert, 76
Klatka, Grzegorz, 40
Klimkiewicz, Rafał, 33, 60
Kompała, Waldemar, 33
Kotová, Wiktoria, 68
Koudelka, Josef, 75
Krynicki, Ryszard, 59
Krzanowski, Robert, 33
Kubiak, Wiktor, 69
Kułakowski, Bogdan, 34, 53
Kuneš, Aleš, 40
Kutz, Kazimierz, 46
Lafleur, Stan, 54
Lazar, Jan, 30
Ławrywianiec, Arkadiusz, 36, 60
Łuczak, Michał, 65
Majewská, Alicja, 28
Makal, Józef, 33, 53
Mára, Pavel, 40
Maxwell, James Clerk, 16
Milach, Rafał, 50, 65
Morawski, Władysław, 53
Mrozek, Michał, 17
Newton, Isaac, 63
Niesporek, Krzysztof, 29
Nowicki, Wojciech, 67

Nowina Konopková, Konstancja, 70
Noworyta, Mirosław, 27, 28, 29, 33, 34
Oslislo, Marian, 57
Oslislová, Zofia, 57
Patycki, Michał, 73
Podestát, Václav, 40
Poliwoda, Franciszek, 25, 46
Ratová, Kaja, 72
Roessler, Roman, 32
Rynkowski, Ryszard, 28
Salgado, Sebastião, 64
Sampier, Dominique, 54
Sander, August, 58
Schmidt, Marian, 32
Semiková, Teresa, 35
Siostrzonek, Jiří, 62, 74
Stieglitz, Alfred, 16
Štreit, Jindřich, 40, 46, 50, 62, 64, 76
Stryj, Zbigniew, 51
Szalast, Michał, 60
Szaraniec, Lech, 34
Szymon, Piotr, 37, 39, 40
Tomeczek, Jacek, 53
Twaróg, Marek, 44, 46, 59
Wieczorek, Zygmunt, 53
Wodecki, Zbigniew, 28
Wróbel, Józef, 53
Zaucha, Andrzej, 28